

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

на тему «Аналіз та оцінювання доходів і витрат підприємства»

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 401-ЕФ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Сафонова А.С.

Керівник: д.е.н., професор Варналій З.С.

Рецензент: завідувач кафедри міжнародних
економічних відносин та туризму,
д.е.н., професор, Чичкало-Кондрацька І.Б.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Сафонова А.С.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі
Сафонова А.С.

Полтава, 2025 року

АНОТАЦІЯ

Сафонова А.С. Аналіз та оцінювання доходів і витрат підприємства. Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2025.

Робота містить 70 сторінок, 13 таблиць, 27 рисунків, список літератури з 62 джерел та 4 додатки.

Ключові слова: доходи підприємства, витрати підприємства, собівартість, прибуток, збиток, фінансовий аналіз, фінансові результати, ефективність діяльності, рентабельність, оптимізація витрат.

Мета роботи – проведення комплексного аналізу та оцінювання доходів і витрат підприємства на матеріалах ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», а також обґрунтування практичних заходів щодо підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

Об'єктом дослідження є фінансово-економічна діяльність підприємства в частині формування доходів і витрат.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень щодо аналізу та оцінювання обсягу, структури й динаміки доходів і витрат підприємства на матеріалах ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна».

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням сутності, класифікації та особливостей формування доходів і витрат підприємства, узагальненням підходів до їх оцінювання, проведенням аналізу фінансового стану ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», обсягу, структури та динаміки його доходів і витрат, оцінюванням ефективності фінансово-економічної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» та обґрунтуванням практичних рекомендацій щодо зростання доходів, оптимізації витрат та підвищення рентабельності підприємства.

ABSTRACT

Safonova A.S. Analysis and evaluation of enterprise income and expenses". Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance. National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2025.

The work contains 70 pages, 13 tables, 27 figures, bibliography from 62 sources and 4 appendices.

Keywords: enterprise income, enterprise expenses, cost price, profit, loss, financial analysis, financial results, performance, efficiency, profitability, cost optimisation.

The purpose of the study is to conduct a comprehensive analysis and evaluation of the company's income and expenses based on the materials of METRO Cash & Carry Ukraine LLC, as well as to substantiate practical measures to improve the efficiency of the company's financial and economic activities.

The object of the study is the financial and economic activity of the enterprise in terms of income and expenses.

The subject of the study is a set of theoretical, methodological and practical provisions for analyzing and evaluating the volume, structure and dynamics of income and expenses of the enterprise on the materials of METRO Cash & Carry Ukraine LLC.

The final work considers a set of issues related to the study of the essence, classification and peculiarities of the formation of a company's income and expenses; summarizes approaches to their evaluation; analyzes the financial condition of METRO Cash & Carry Ukraine LLC, including the volume, structure, and dynamics of its income and expenses; assesses the effectiveness of the financial and economic activities of METRO Cash & Carry Ukraine LLC; and substantiates practical recommendations for increasing income, optimizing expenses, and improving the company's profitability.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	6
1.1. Економічна сутність та класифікація доходів і витрат підприємства	6
1.2. Чинники впливу на доходи і витрати підприємства.....	12
1.3. Методичні підходи до аналізу доходів і витрат підприємства.....	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ТОВ «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА»	27
2.1. Дослідження фінансового стану ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»...	27
2.2. Аналіз обсягу, структури та динаміки доходів і витрат підприємства.....	35
2.3. Оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна».....	42
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ТОВ «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА».....	48
3.1. Виявлення резервів зростання доходів підприємства.....	48
3.2. Пропозиції щодо оптимізації витрат і підвищення рентабельності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна».....	56
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64
ДОДАТКИ.....	70

				ВР 401-ЕФ 9640366						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
<i>Розроб.</i>	<i>Сафонова А.С.</i>			<i>Аналіз та оцінювання доходів і витрат підприємства</i>						
<i>Перевір.</i>	<i>Варналій З.С.</i>									
<i>Н. Контр.</i>	<i>Варналій З.С.</i>									
<i>Затверд.</i>	<i>Свистун Л.А.</i>									
				<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20%; font-size: small;">Літ.</td> <td style="width: 20%; font-size: small;">Арк.</td> <td style="width: 60%; font-size: small;">Акрушів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;"> </td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">70</td> </tr> </table>	Літ.	Арк.	Акрушів		3	70
Літ.	Арк.	Акрушів								
	3	70								
				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>						

ВСТУП

У сучасних умовах результативність економічної діяльності підприємств значною мірою залежить від ефективності формування та раціонального використання доходів і витрат. Для забезпечення прибуткової діяльності за зростаючої економічної турбулентності, цінової нестабільності й дефіциту фінансових ресурсів суб'єкти господарювання мають постійно здійснювати глибокий аналіз фінансових показників доходів, витрат та їх співвідношення. Саме від цього залежить стабільність бізнесу та його економічний розвиток, чим обумовлюється актуальність обраної проблематики дослідження.

Питання визначення сутності, аналізу й оцінювання доходів і витрат підприємства розглядали у своїх працях такі вчені, як І.О. Бланк, який визначає доходи та витрати як ключові елементи управління прибутком підприємства [4], А.М. Поддєрьогін, що акцентує увагу на методології фінансового аналізу доходів і витрат та оцінювання ефективності діяльності підприємства [5], О.М. Терещенко, Г.В. Савицька, Кашена Н.Б. та інші, які висвітлюють практичні аспекти аналізу доходів і витрат підприємства [6-8], Грещак М.Г., Коцюба О.С., І.Є. Давидович, які досліджують аспекти оптимізації витрат підприємства [9, 10]. Проте сучасні виклики, зумовлені змінами макроекономічного середовища, вимагають поглибленого аналізу та формування практичних рекомендацій щодо удосконалення процесів формування та оптимізації доходів і витрат підприємств.

Метою випускної роботи є проведення комплексного аналізу та оцінювання доходів і витрат підприємства на матеріалах ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», а також обґрунтування практичних заходів щодо підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети у роботі потрібно вирішити такі завдання:

– розкрити економічну сутність та класифікацію доходів і витрат підприємства;

- охарактеризувати чинники впливу на доходи і витрати підприємства;
- узагальнити методичні підходи до аналізу доходів і витрат підприємства;
- провести дослідження фінансового стану ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»;
- проаналізувати обсяг, структуру та динаміку доходів і витрат підприємства;
- здійснити оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»;
- виявити резерви зростання доходів підприємства;
- обґрунтувати пропозиції щодо оптимізації витрат і підвищення рентабельності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна».

Об'єктом дослідження є фінансово-економічна діяльність підприємства в частині формування доходів і витрат.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень щодо аналізу та оцінювання обсягу, структури й динаміки доходів і витрат підприємства на матеріалах ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна».

Інформаційною базою дослідження є фінансова звітність ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за 2021-2023 рр., статистичні та аналітичні дані, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених щодо аналізу та оцінювання доходів і витрат підприємства.

Під час виконання випускної роботи були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження. Використання методів порівняння, групування, графічного зображення даних, горизонтального та вертикального аналізу, коефіцієнтного аналізу дозволило дослідити структуру, динаміку та взаємозв'язки показників доходів і витрат підприємства. Для узагальнення результатів і формулювання висновків застосовано елементи системного та функціонального підходів.

Випускна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та класифікація доходів і витрат підприємства

Доходи та витрати виступають базовими елементами формування прибутку суб'єкта господарювання, що є основною метою та кінцевим фінансовим результатом підприємницької діяльності. Результативність функціонування бізнесу безпосередньо залежить від величини отриманих доходів, адже саме вони забезпечують фінансову самодостатність суб'єкта господарювання. За умови перевищення доходів над витратами існує можливість виконання поточних фінансових зобов'язань, покриття операційних витрат і формування прибутку. У зв'язку з цим теоретичне осмислення економічної сутності доходів і витрат, а також їх класифікація дозволяє сформувати наукове підґрунтя для подальшого аналізу та планування фінансово-господарської діяльності підприємства.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», доходи – це зростання економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до зростання власного капіталу (крім внесків власників) [1]. Крім наведеного у нормативно-правовому акті трактування існують й інші підходи до визначення економічної сутності поняття «доходи» підприємства, які систематизовано на рис. 1.1.

У результаті узагальнення наукових підходів до трактування економічної природи доходів можна дійти висновку, що поняття «доходи» нерідко ототожнюється з виручкою від реалізації продукції. Проте більш обґрунтованою є точка зору, відповідно до якої доходи становлять ширшу категорію, що охоплює всі надходження економічної вигоди, включаючи інвестиційні внески, кредити, відсоткові доходи, штрафи, компенсації та інші фінансові надходження [5].

Рис. 1.1. Тракткування економічної сутності доходів підприємства за різними науковими підходами

У сучасній українській та зарубіжній економічній думці доходи дедалі частіше розглядаються не лише як елемент бухгалтерського або фінансового обліку, а й з погляду податкового законодавства. У такому разі доходи трактуються як сукупність усіх надходжень, отриманих протягом звітного періоду в грошовій або негрошовій формі, незалежно від джерела їх походження.

Поряд із доходами визначальною категорією для формування фінансових результатів підприємства є «витрати». Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», витрати – це зменшення економічних вигод у формі зниження активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком випадків вилучення або розподілу

капіталу власниками) [1]. Утім таке тлумачення не в повній мірі відображає економічну природу виробничих витрат на рівні внутрішніх процесів підприємства. Зокрема, передача сировини й матеріалів у виробничий цикл не призводить до зміни сукупного обсягу активів або зобов'язань, а лише трансформує їхню внутрішню структуру, переміщаючи ресурси між елементами активів, але безумовно відноситься до витрат підприємства [7].

З огляду на це, у науковій літературі існують різноманітні альтернативні підходи до визначення економічної сутності витрат підприємства. Вони відображають різні аспекти витрат з точки зору їх функціонального призначення, бухгалтерського трактування, економічного змісту та управлінських потреб (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Тракткування економічної сутності витрат підприємства за різними науковими підходами

Узагальнюючи трактування поняття витрат, слід відзначити наявність двох домінантних наукові підходи до визначення їх економічної сутності – облікового (бухгалтерського) та економічного. У межах економічної теорії витрати інтерпретуються як вартість ресурсів, що були використані у виробництві продукції або наданні послуг, з урахуванням альтернативних витрат – потенційної вигоди від найкращого з нереалізованих варіантів їх застосування [7]. З погляду бухгалтерського обліку витрати є фактичними витратами підприємства, що супроводжуються грошовими або натуральними відтоками ресурсів [6]. Такі відмінності у трактуванні витрат пояснюються різними цілями аналізу: бухгалтерський підхід орієнтований на документування і фінансову звітність, тоді як економічний – на стратегічне управління ресурсами.

Досягнення максимального обсягу доходів та оптимального рівня витрат є критично важливим для забезпечення прибутковості підприємства. Тому для цілей аналізу необхідно здійснювати класифікацію доходів і витрат за різними ознаками (рис. 1.3, 1.4).

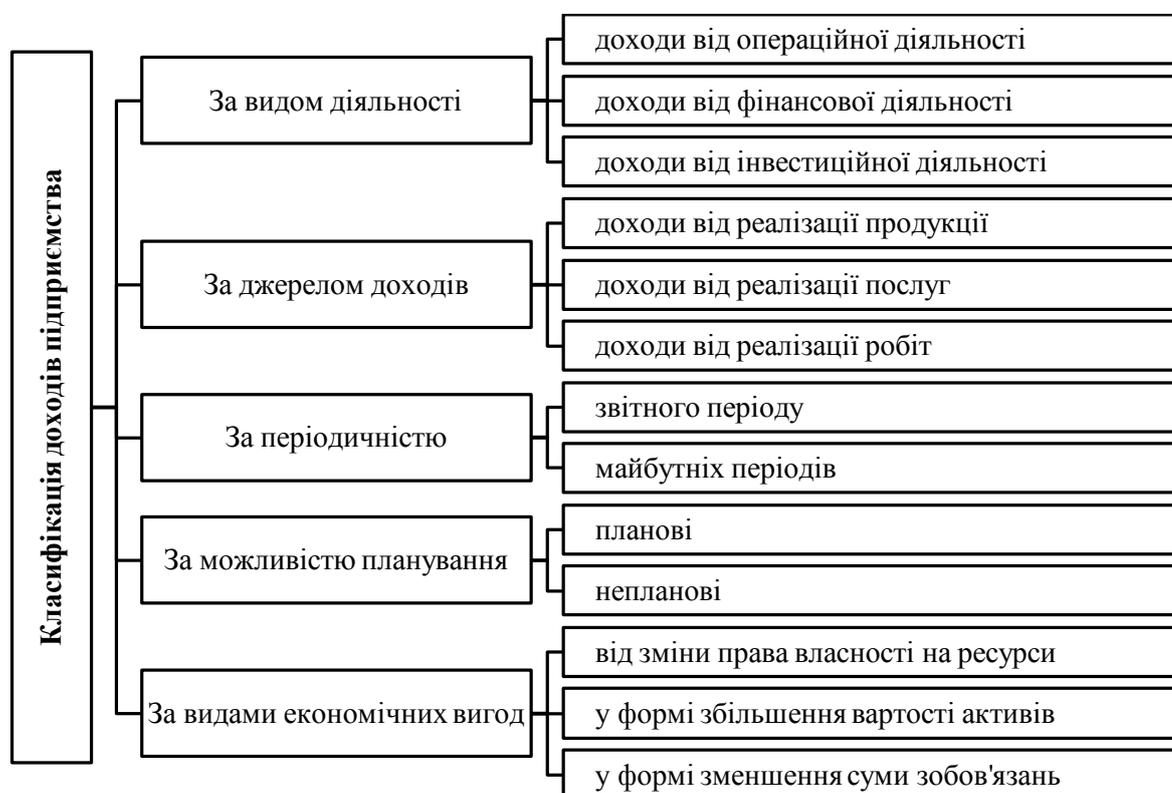

Рис. 1.3. Класифікація доходів підприємства

Основну частину становлять операційні доходи від основної діяльності, що виникають у результаті реалізації продукції, виконання робіт або надання послуг і безпосередньо пов'язані з основною метою функціонування суб'єкта господарювання. Інвестиційні доходи формуються за рахунок участі у спільних інвестиційних проєктах, розміщення коштів у цінні папери, депозити, а також відчуження активів, що не залучаються у виробничий процес. Фінансові доходи включають надходження, пов'язані із залученням капіталу ззовні, зокрема через випуск акцій, облігацій, одержання кредитів, та супроводжуються відповідними фінансовими витратами у вигляді сплати відсотків або дивідендів [17].

Класифікація доходів також може здійснюватися з урахуванням джерел їх надходження. До них відносять: доходи від реалізації продукції або послуг (що становлять основу прибутковості підприємства), доходи від продажу активів, а також інші позареалізаційні надходження [14]. Основні доходи, як правило, є домінантним джерелом фінансового результату діяльності підприємства та формуються під впливом галузевої специфіки, структури виробництва й ринкового середовища.

Відповідно класифікація витрат підприємства наведена на рис. 1.4. У контексті аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства важливе прикладне значення має класифікація витрат за видами діяльності. До основних витрат операційної діяльності відносять: собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), адміністративні витрати, витрати на збут і інші операційні витрати.

Собівартість продукції виступає основним показником оцінки ефективності виробництва, оскільки вона відображає сукупність витрат, понесених підприємством у процесі виготовлення продукції, з урахуванням використаних ресурсів, рівня технологій та організації виробничих процесів. У загальному вигляді це – вартісне вираження ресурсів, спожитих у межах господарської діяльності, а в більш деталізованому – витрати на одиницю продукції за підрозділами або в цілому по підприємству [20].

ОЗНАКА	•ВИДИ ВИТРАТ
Вид діяльності	<ul style="list-style-type: none"> •Звичайні; основні; операційні; інвестиційні; •фінансові; надзвичайні; виробничі; збутові; •адміністративні; із постачання; невиробничі
Відповідно до функцій підприємства	<ul style="list-style-type: none"> •виробничі витрати •витрати на збут •адміністративні витрати •інші операційні витрати
Характер виробництва	<ul style="list-style-type: none"> •основного виробництва •допоміжного виробництва •обслуговуючого виробництва
Місце виникнення	<ul style="list-style-type: none"> •по підприємству •по структурних підрозділах •по цехах •по дільницях •по центрах витрат
Зв'язок з обсягами господарської діяльності	<ul style="list-style-type: none"> •постійні •змінні •умовно постійні, умовно змінні
Спосіб перенесення витрат на об'єкт	<ul style="list-style-type: none"> •прямі •непрямі
Час виникнення	<ul style="list-style-type: none"> •витрати минулого періоду •витрати звітного періоду •витрати майбутніх періодів

Рис. 1.4. Класифікація витрат підприємства

Адміністративні витрати охоплюють витрати управлінського й загальногосподарського характеру, які не беруть участі у формуванні виробничої собівартості, але забезпечують функціонування підприємства загалом. Вони відносяться до витрат періоду і фінансуються за рахунок валового прибутку або впливають на розмір збитку.

Витрати на збут включають витрати, пов'язані з реалізацією продукції: зберігання, транспортування, пакування, реклама, маркетингові дослідження тощо [19]. Вони забезпечують просування продукції на ринку, не входять до

складу собівартості, і також покриваються з валового прибутку або формують збиток у разі його відсутності.

У процесі комплексного аналізу витрат доцільно враховувати, що окрім операційних, підприємство несе витрати у межах фінансової, інвестиційної діяльності, а також унаслідок надзвичайних подій або виконання податкових зобов'язань. Зокрема, до фінансових витрат належать витрати, пов'язані з обслуговуванням позикового капіталу: сплата відсотків за банківськими кредитами, облігаціями, фінансовою орендою тощо. Втрати від участі в капіталі фіксують негативний фінансовий результат від інвестування в дочірні, асоційовані або спільні підприємства, облік яких ведеться за методом участі в капіталі. Крім того, інші витрати охоплюють витрати, що виникають у межах звичайної діяльності, але не пов'язані безпосередньо з виробничими або збутовими процесами, наприклад, витрати на штрафи, курсові різниці, нарахування резервів. Також у цій категорії враховуються податкові зобов'язання, зокрема податок на прибуток, сплата ПДВ та дивідендів, які мають фіскальний, але вагомий вплив на загальний фінансовий результат підприємства [17].

Така деталізація витрат дозволяє більш точно ідентифікувати фактори впливу на фінансовий результат підприємства та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

1.2. Чинники впливу на доходи і витрати підприємства

Формування доходів і витрат підприємства відбувається під впливом низки внутрішніх та зовнішніх чинників. Частина з них піддається контролю підприємством, а інша частина не залежить від дій суб'єкта господарювання, потребує моніторингу та своєчасного реагування.

Основні чинники впливу на величину доходів і витрат підприємства наведено на рис. 1.5. Вважаємо, що в умовах сьогодення переважаючий вплив справляють саме зовнішні чинники, що обумовлено глобальними викликами і загрозами, що не залежать від суб'єкта господарювання.

Рис. 1.5. Основні чинники впливу на величину доходів і витрат підприємства

Наразі одним із найбільш визначальних зовнішніх чинників є загальний стан макроекономічного середовища. Зокрема, темпи економічного зростання або спад економіки впливають на рівень ділової активності, обсяги інвестицій, ринкову кон'юнктуру та доступність фінансових ресурсів для підприємств. Окрім цього, інфляційні процеси зумовлюють зростання собівартості продукції за рахунок подорожчання сировини, енергоресурсів і послуг, що відображається у структурі операційних витрат. Високий рівень інфляції може знижувати купівельну спроможність населення, обмежуючи ринковий попит і, відповідно, негативно впливаючи на обсяг доходів.

Політична ситуація та безпекові ризики, включаючи військові конфлікти, блокування логістичних шляхів, санкційне навантаження, ризики мобілізації трудових ресурсів та інші форс-мажорні обставини, мають прямий і

опосередкований вплив на доходи і витрати підприємств. Такі умови змінюють маршрути постачання, підвищують вартість страхування операцій, призводять до зменшення продуктивності або навіть зупинки діяльності, що призводить до зростання величини витрат та зменшення величини доходів.

Серед важливих зовнішніх чинників варто також виділити валютну політику та курсові коливання, які особливо актуальні для підприємств, що імпортують сировину або експортують продукцію. Девальвація національної валюти веде до збільшення витрат на імпортні компоненти, матеріали, обладнання, що прямо підвищує витрати виробництва. Водночас коливання валютного курсу можуть впливати на конкурентоспроможність продукції на зовнішніх ринках і на обсяг валютних доходів.

Регуляторна політика держави, включаючи зміну податкового законодавства, митного регулювання, тарифної політики, також впливає на формування доходів і витрат суб'єктів господарювання. Наприклад, збільшення ставок податку на прибуток або ПДВ, підвищення акцизів чи зміна умов ліцензування може безпосередньо вплинути як на зменшення доходів, так і на збільшення загального обсягу витрат підприємства. Також важливу роль відіграє державна підтримка або обмеження для окремих галузей економіки у вигляді субсидій, дотацій, державного замовлення чи квотування.

В сучасних умовах економічної трансформації вагомими зовнішніми чинниками, які справляють визначальний вплив на величину й структуру доходів і витрат підприємства є глобальні тренди, зокрема розвиток цифрових технологій, автоматизації, електронної комерції, а також впровадження екологічних стандартів тощо. Вони стимулюють інвестиції у модернізацію виробничої бази, змінюють бізнес-моделі та структуру витрат. Такі трансформації є водночас можливістю для зростання доходів, і викликом через необхідність суттєвих витрат на впровадження змін.

Таким чином, зовнішні чинники формують складне бізнес-середовище, в якому підприємство повинне здійснювати постійний аналіз змін і своєчасно

коригувати бізнес-плани з метою мінімізації витрат і забезпечення стабільного доходу в умовах високої економічної турбулентності.

Окрім зовнішніх чинників на величину доходів і витрат підприємства безпосередньо впливають внутрішні чинники. На відміну від зовнішніх, на внутрішні чинники підприємство має можливість впливати, тому їх розгляд важливий з позиції планування доходів і витрат суб'єкта господарювання.

Безумовно, найважливішими внутрішніми чинниками варто визначити обсяг і структуру виробництва підприємства. Саме від характеру його виробничої діяльності залежить величина отриманих доходів, обсяг, склад і динаміка витрат. Підприємства, що здійснюють багатоступеневе виробництво або мають складну організаційну структуру, як правило, несуть вищі адміністративні та виробничі витрати. Виробничі технології, технічна оснащеність, використання енергозберігаючих або інноваційних рішень безпосередньо впливають на собівартість продукції та витрати на її реалізацію.

Також важливо враховувати політику ціноутворення як внутрішній фактор, що прямо впливає на обсяг виручки та, відповідно, на прибутковість діяльності. Гнучке ціноутворення, орієнтоване на ринкову ситуацію та конкурентні умови, сприяє збільшенню продажів, розширенню клієнтської бази та максимізації доходів.

Одним із ключових внутрішніх чинників виступає вибір господарської стратегії, яка визначає цілі, напрями розвитку, підходи до розподілу ресурсів і механізми досягнення результатів. Раціональна стратегія дає змогу оптимізувати виробничі процеси, адаптувати бізнес-модель до змін ринкової кон'юнктури та забезпечити стабільне джерело доходу. Водночас неефективна стратегія може призвести до перевитрат, зниження конкурентоспроможності й відповідного зменшення фінансових результатів.

Система управління, у тому числі облік, контроль та планування витрат, відіграє вирішальну роль у формуванні фінансового результату підприємства. Застосування сучасних підходів до бюджетування, фінансового аналізу, а також

управлінського обліку дозволяє своєчасно виявляти резерви зниження витрат і оптимізувати використання ресурсів.

Значну роль відіграє кадровий потенціал підприємства, зокрема рівень професійної кваліфікації працівників, ефективність управлінського персоналу, система мотивації та продуктивність праці. Висококваліфіковані фахівці забезпечують ефективну реалізацію бізнес-процесів, що сприяє зростанню доходів, тоді як низька продуктивність чи неефективна організація праці збільшують витрати і знижують загальну рентабельність.

Зважаючи на те, що підприємство може отримувати доходи і нести витрати за трьома видами діяльності (операційною, фінансовою та інвестиційною), здійснимо систематизацію основних чинників, які впливають на ці окремі групи доходів і витрат.

На рис. 1.6 наведено основні чинники впливу на операційні доходи та витрати підприємства.

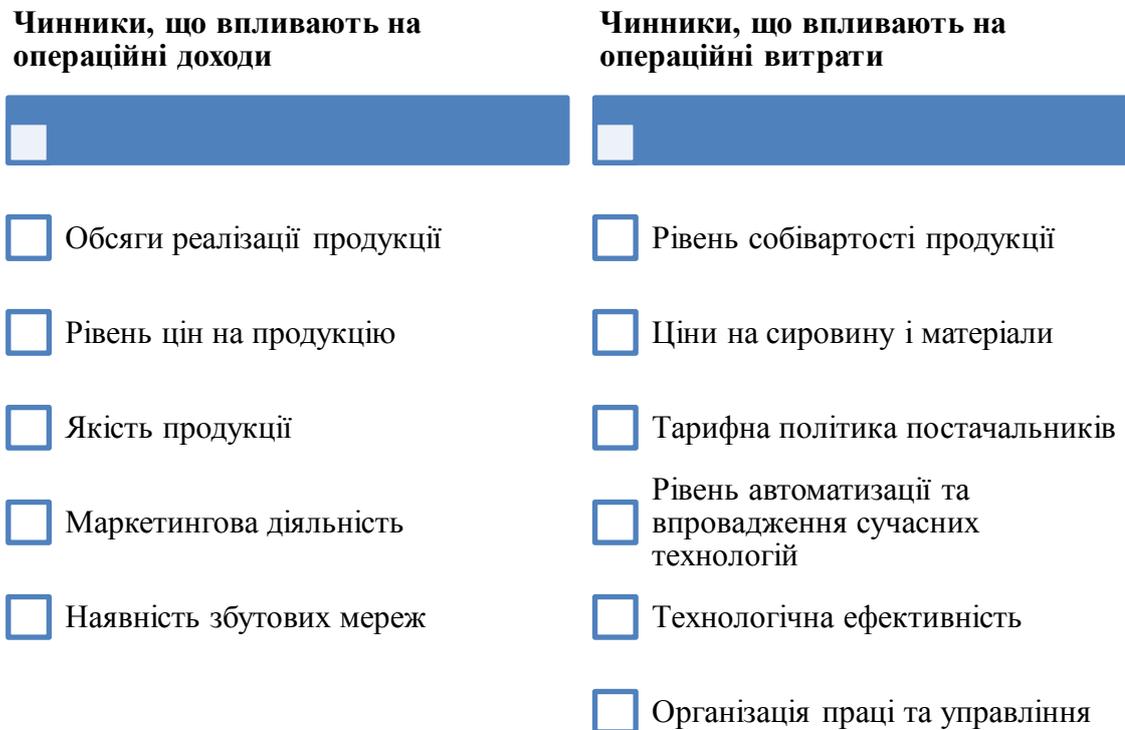

Рис. 1.6. Основні чинники впливу на операційні доходи та витрати підприємства

Передусім, на величину операційних доходів впливають обсяги реалізованої продукції, що залежать від ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції, попиту на неї та ринкової кон'юнктури. Умови збуту, рівень цін, здатність підприємства до швидкої адаптації до змін у споживчому попиті, а також використання інструментів цінової диференціації та акційної політики визначають дохідну частину операційної діяльності. Важливе значення має якість товарів і послуг: вона впливає на формування сталого клієнтського портфеля, повторні продажі та репутацію підприємства, що, у свою чергу, забезпечує стабільний приплив доходів.

На величину операційних витрат підприємства передусім впливає структура і технологічна складність виробництва, адже складніші технологічні процеси зазвичай потребують більше ресурсів, що зумовлює зростання витрат. Обсяги виробництва також мають значення: зі збільшенням масштабів можливе досягнення ефекту масштабу, що знижує витрати на одиницю продукції, однак при перевищенні оптимального рівня обсягу можливе зростання витрат.

Рівень продуктивності праці працівників та ефективність управління ресурсами прямо впливають на обсяг необхідних витрат для виконання операційних завдань. Крім того, ціни на сировину, матеріали, енергоносії та логістику є важливими зовнішніми чинниками, які часто залежать від ринкової кон'юнктури та інфляційного тиску.

Суттєвий вплив мають організація процесів постачання і збуту, умови договорів з постачальниками і підрядниками, вибір моделей зберігання та транспортування продукції, а також стан основних засобів, оскільки застаріле обладнання потребує більше енергії та обслуговування, що підвищує витрати. Важливу роль відіграють і умови оподаткування, особливо якщо йдеться про ПДВ, акцизи чи обмеження, пов'язані з державною регуляторною політикою.

Крім операційної діяльності для суб'єктів підприємництва вагому роль відіграють доходи і витрати, що формуються в результаті фінансової й інвестиційної діяльності. Основні чинники, що на них впливають, наведено на рис. 1.7.

Рис. 1.7. Основні чинники впливу на доходи та витрати від фінансової та інвестиційної діяльності підприємства

Результативність фінансової діяльності підприємства значною мірою визначаються політикою залучення позикового капіталу та умовами його використання. Зростання доходів від фінансової діяльності досягається внаслідок вигідного розміщення тимчасово вільних коштів, отримання фінансової допомоги або емісії корпоративних цінних паперів. Тому на їх формування впливають як зовнішні чинники, зокрема стан фінансового ринку, так і внутрішні – здатність фінансового менеджменту підприємства обирати найбільш вигідні шляхи зростання вартості бізнесу та його капіталу. Разом із цим на обсяг фінансових витрат впливає вартість обслуговування боргових зобов'язань, зокрема, процентні платежі, комісії за фінансові послуги, витрати на залучення капіталу та втрати, спричинені коливаннями валютних курсів.

Високий рівень цих витрат може суттєво обмежувати інвестиційний потенціал підприємства та знижувати його фінансову стійкість.

У сфері інвестиційної діяльності доходи підприємства залежать передусім від характеру вкладень, їхньої структури та рівня прибутковості активів. Високу віддачу, як правило, забезпечують ефективно реалізовані капітальні інвестиції у виробничу інфраструктуру або прибуткові фінансові інструменти. На зростання доходів від інвестиційної діяльності також впливає зростання ринкової вартості активів, отримання дивідендів, орендних платежів або прибутку від відчуження майна. Водночас витрати за інвестиційною діяльністю формуються під впливом обсягів і напрямів інвестування, потреб у технічному оновленні та супровідних витрат на реалізацію інвестиційних проєктів. Додатковий тиск створюють ризики знецінення активів, необхідність у консервації незавершених проєктів або списанні неефективних вкладень.

Отже, комплексне розуміння та врахування внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на формування доходів і витрат підприємства за всіма видами його діяльності, дозволяє мінімізувати негативний вплив сучасних ризиків і загроз та забезпечити прибуткову діяльність суб'єкта господарювання навіть в умовах економічної нестабільності.

1.3. Методичні підходи до аналізу доходів і витрат підприємства

Проведення аналізу та оцінювання доходів і витрат підприємства здійснюється з метою дослідження їхнього обсягу, складу, структури, співвідношення та впливу на кінцеві фінансові результати діяльності.

У науковій літературі та практичній діяльності застосовується низка методичних підходів до аналізу доходів і витрат, які можна класифікувати за напрямками використання, ступенем складності, джерелами інформації та аналітичними можливостями. Доцільним є умовне поділення таких підходів на традиційні фінансово-аналітичні, економіко-математичні та управлінські (рис. 1.8).

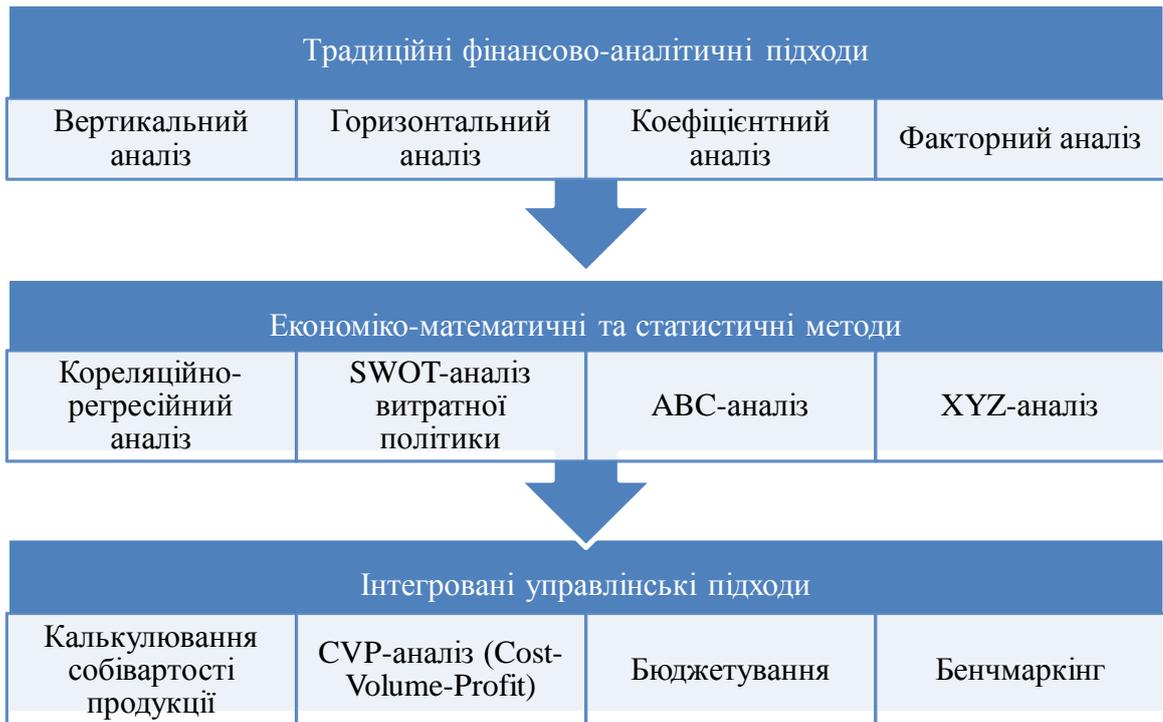

Рис. 1.8. Методичні підходи до аналізу доходів і витрат підприємства

Найбільш поширеними та простими у використанні вважаються традиційні фінансово-аналітичні підходи до аналізу доходів і витрат підприємства, до яких належать методи, що ґрунтуються на обробці даних фінансової звітності з метою виявлення внутрішньої структури доходів і витрат та їх змін у динаміці. Традиційні методи забезпечують базову оцінку динаміки та структури доходів і витрат, тоді як економіко-математичні й управлінські підходи дозволяють визначити причинно-наслідкові зв'язки та вплив показників доходів і витрат на прибутковість, рентабельність підприємства й використовуються при поглибленому фінансовому аналізі та плануванні діяльності підприємства.

Особливості методів аналізу доходів і витрат в межах кожного із зазначених підходів наведена в табл. 1.1. Перш за все, варто зупинитися на традиційних методах аналізу. Так, вертикальний аналіз дозволяє оцінити структуру доходів і витрат підприємства шляхом визначення частки окремих статей у загальному обсязі доходів або витрат, а горизонтальний аналіз спрямований на вивчення змін показників за кілька періодів і виявлення

тенденцій. В доповнення до цих методів широко використовується коефіцієнтний аналіз для оцінки впливу показників доходів і витрат на рентабельність підприємства, витратомісткість продукції. Поряд з цим факторний аналіз дозволяє кількісно оцінити вплив доходів і витрат на зміну фінансового результату (прибутку чи збитку), зокрема за допомогою прийомів ланцюгових підстановок, абсолютних різниць або інтегрального методу [30].

Таблиця 1.1

Основні методи аналізу доходів і витрат підприємства

Метод	Характеристика (мета застосування)	Інформаційна база
1	2	3
Традиційні фінансово-аналітичні підходи		
Вертикальний аналіз (структурний)	Визначення питомої ваги окремих доходів або витрат у загальному обсязі фінансового показника	Звіт про фінансові результати (форма №2), управлінська звітність
Горизонтальний аналіз (трендовий)	Виявлення динаміки змін доходів і витрат у часі, встановлення тенденцій	Дані фінансової звітності за кілька звітних періодів
Коефіцієнтний аналіз	Розрахунок показників рентабельності, витратомісткості, маржинальності	Фінансова звітність
Факторний аналіз	Кількісне визначення впливу окремих факторів на доходи або витрати підприємства	Фінансова звітність, планові та фактичні показники
Економіко-математичні та статистичні методи		
Кореляційно-регресійний аналіз	Встановлення функціональної залежності між доходами/витратами та впливаючими факторами й визначення ступеня тісноти зв'язку між змінними, що впливають на доходи або витрати	Статистичні дані про діяльність підприємства та зовнішнє середовище, звітність, результати спостережень
ABC-аналіз	Класифікація витрат або доходів за рівнем впливу на загальний фінансовий результат	Зведені аналітичні таблиці витрат/доходів, управлінський облік
XYZ-аналіз	Оцінка стабільності та передбачуваності доходів/витрат у часі	Поквартальні/помісячні дані обліку, внутрішня статистика
Інтегровані управлінські підходи		
Калькулювання собівартості	Обчислення витрат на одиницю продукції для прийняття цінових та виробничих рішень	Первинні документи, облікові дані, норми витрат, калькуляційні карти
CVP-аналіз (аналіз точки беззбитковості)	Визначення критичного обсягу реалізації, при якому доходи дорівнюють витратам	Планова калькуляція, бюджет доходів/витрат, операційні дані

Продовження табл. 1.1

1	2	3
Бюджетування	Планування доходів і витрат з поділом на підрозділи та відповідальних осіб	Внутрішні плани, кошториси, прогнозні розрахунки, облікова політика
Бенчмаркінг	Порівняльний аналіз доходів/витрат з аналогічними показниками в інших підприємствах або галузі	Зовнішні джерела (галузева аналітика), база даних конкурентів, внутрішня звітність

Джерело: побудовано автором за даними [4-11, 15, 26-31, 46, 51-53]

Економіко-математичні та статистичні методи забезпечують поглиблену діагностику фінансових результатів підприємства на основі виявлення функціональних зв'язків між доходами, витратами та іншими економічними змінними [32]. Кореляційно-регресійний аналіз дає змогу формалізувати вплив кількісних факторів (обсяг виробництва, рівень цін, витрати на сировину тощо) на рівень доходу або витрат і оцінити тісноту зв'язку між обраними змінними. Застосування методів ABC- та XYZ-аналізу дає змогу класифікувати доходи або витрати за рівнем їхньої значущості та стабільності відповідно, що є особливо корисним для виявлення статей, які потребують детального моніторингу та контролю [53]. Такі підходи дозволяють врахувати особливості функціонування конкретного підприємства.

Управлінські або інтегровані підходи орієнтовані на практичне застосування результатів аналізу у процесі стратегічного й оперативного планування. Одним із найпоширеніших є аналіз беззбитковості (CVP-аналіз), що дозволяє оцінити взаємозв'язок між витратами, доходами, обсягом реалізації та прибутком [46]. Калькулювання собівартості продукції забезпечує визначення повної вартості виробництва одиниці продукції та обґрунтоване ціноутворення, а бюджетування передбачає планування доходів і витрат за окремими центрами відповідальності, що сприяє ефективному управлінню витратами та узгодженню фінансових планів із загальною стратегією розвитку підприємства. Також ефективним є застосування бенчмаркінгу, який являє собою методику порівняльного аналізу з провідними підприємствами галузі з метою виявлення внутрішніх резервів зростання доходів чи оптимізації витрат [15].

Порівняльна характеристика основних методичних підходів до аналізу доходів і витрат підприємства, їх переваги та недоліки наведено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Порівняльна характеристика методичних підходів до аналізу доходів і витрат підприємства

Методичні підходи	Характеристика	Переваги	Недоліки
Традиційні фінансово-аналітичні	Аналіз звітних показників методом порівнянь, структуризації, коефіцієнтів	Простота застосування, доступність даних, загальноновизнана методика	Обмеженість щодо глибини аналізу, орієнтація на минулі періоди
Економіко-математичні	Моделювання взаємозв'язків між доходами, витратами та факторами їх формування	Висока точність, виявлення статистичних закономірностей	Вимагає якісної статистичної бази, спеціальних знань, можливі похибки через змінність зовнішнього середовища
Управлінські (інтегровані)	Орієнтовані на планування, контроль, прийняття рішень (бюджетування, калькулювання)	Безпосередній зв'язок з управлінською діяльністю, застосовність у реальному часі	Складність у впровадженні, залежність від організаційної структури підприємства

У контексті цифровізації економіки особливого значення набувають інформаційно-цифрові підходи до аналізу. Вони базуються на використанні сучасних інформаційних систем, таких як ERP (Enterprise Resource Planning), BI-системи (Business Intelligence), а також технологій штучного інтелекту і машинного навчання. Застосування цифрових інструментів дозволяє здійснювати автоматизовану обробку великих обсягів даних, формувати інтерактивні звіти, здійснювати сценарне моделювання доходів і витрат, а також виявляти приховані закономірності у фінансовій діяльності підприємства. Такі підходи підвищують оперативність і точність прийняття управлінських рішень, що є критично важливим в умовах високої динаміки зовнішнього середовища [50].

При використанні будь-яких методів важливо дотримуватися відповідних принципів аналізу доходів і витрат для забезпечення ефективності та точності результатів такого аналізу. Основні з них відображено на рис. 1.9.

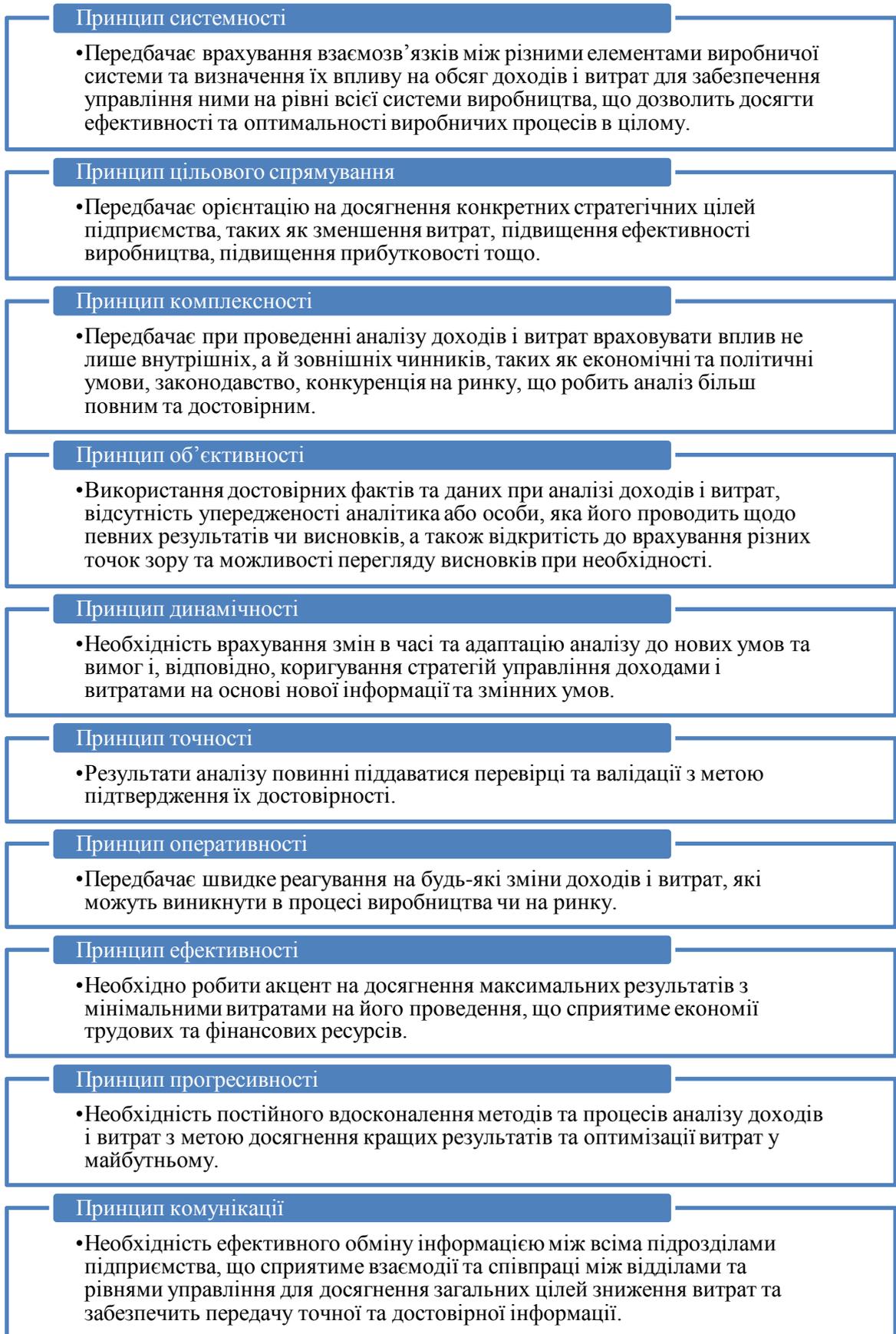

Рис. 1.9. Принципи аналізу та оцінювання доходів і витрат підприємства
Джерело: складено за даними [59]

Дотримання наведених принципів аналізу доходів і витрат підприємства забезпечує об'єктивність і достовірність отриманих результатів. Серед них важливе значення мають принципи цілеспрямованості, відповідності обраних методів поставленим завданням, комплексності розгляду доходів і витрат у взаємозв'язку з іншими показниками діяльності, а також динамічності, що передбачає обов'язкове врахування змін у часі.

Таким чином, комплексне застосування різних методів аналізу доходів і витрат підприємства з урахуванням потреб аналізу, доступності інформаційної бази, їх переваг та недоліків з обов'язковим дотриманням основних принципів аналізу дозволяє сформулювати ґрунтовні аналітичні висновки, необхідні для прийняття ефективних управлінських рішень.

Отже, у першому розділі досліджено економічну сутність доходів і витрат підприємства за різними науковими підходами. За результатами узагальнення обґрунтовано, що доходи підприємства слід розглядати як результат його господарської діяльності, що виражається в надходженні економічних ресурсів, які охоплюють не лише виручку від реалізації продукції чи послуг, а й інші надходження, пов'язані з інвестиційною, фінансовою чи іншою діяльністю. Витрати підприємства, своєю чергою, відображають процес споживання ресурсів у межах операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, які спрямовані на забезпечення досягнення економічного результату. Вони характеризують зменшення потенціалу підприємства у вигляді вибуття активів або виникнення зобов'язань у процесі отримання доходів.

Розглянуто види доходів і витрат підприємства за різними класифікаційними ознаками, що дало змогу виділити найвагоміші з них з позиції планування та контролю фінансових результатів діяльності підприємства. Багатокритеріальна класифікація доходів і витрат, зокрема їх поділ за видами

діяльності (операційна, фінансова, інвестиційна), функціональним призначенням, джерелами формування та іншими параметрами дозволяє всебічно аналізувати фінансові потоки, що забезпечує більш глибоке і комплексне розуміння структури доходів і витрат. Це дає змогу планувати та контролювати фінансові результати діяльності підприємства.

Систематизовано основні зовнішні та внутрішні чинники впливу на доходи і витрати підприємства. Доведено, що зовнішні чинники в умовах сьогодення мають домінуючий вплив, але на них підприємство не має змоги впливати. Утім безпосередній вплив підприємства на внутрішні чинники дасть змогу мінімізувати зовнішні ризики та стабілізувати діяльність підприємства в умовах невизначеності.

Узагальнено методичні підходи до аналізу доходів і витрат підприємства, серед яких виділено традиційні, економіко-математичні та управлінські. Доведено, що вибір методу аналізу доходів і витрат підприємства визначається цілями такого дослідження, доступністю інформаційної бази, їх перевагами та недоліками. Загалом, комплексне застосування різних методів із обов'язковим дотриманням окреслених принципів дозволяє проводити всебічний аналіз доходів і витрат підприємства та обґрунтовано приймати подальші управлінські рішення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ТОВ «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА»

2.1. Дослідження фінансового стану ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»

Оснoву для аналізу доходів і витрат підприємства формує специфіка його функціонування, масштаб діяльності, організаційна структура та особливості ринку, на якому працює підприємство. З огляду на це, аналітичний розділ роботи доцільно розпочати із характеристики економічної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», на матеріалах якого проводиться дослідження.

ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» функціонує у межах галузі оптової та роздрібно́ї торгівлі, яка характеризується високим рівнем конкуренції, динамічністю попиту та значною чутливістю до економічних коливань. ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» є українським підрозділом міжнародної торговельної корпорації METRO AG, штаб-квартира якої розташована в Німеччині. На українському ринку компанія представлена з 2003 року та спеціалізується на гуртовій торгівлі формату cash & carry. Основною ознакою цього формату є те, що товари реалізуються оптовим покупцям (представникам малого і середнього бізнесу, рестораторам, роздрібним продавцям тощо) за умовою самостійного вибору, оплати та вивезення продукції з торгового центру [33]. Такий підхід дозволяє компанії оптимізувати операційні витрати та забезпечити конкурентоспроможний рівень цін.

Діяльність ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» охоплює торговельні об'єкти у найбільших містах України, включаючи Київ, Львів, Дніпро, Харків, Одесу та інші регіональні центри. На початок 2024 року компанія володіє понад 20 торговими центрами формату cash & carry, а також активно розвиває канали електронної комерції, включаючи платформу METRO Marketplace та послуги доставки. ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» має чітко окреслену клієнтську стратегію, спрямовану на обслуговування професійних клієнтів у сфері HoReCa

(готельно-ресторанний бізнес), ритейлу та офісів [33]. Такий фокус забезпечує сталий дохід компанії навіть в умовах економічної нестабільності, оскільки попит з боку професійних споживачів є більш прогнозованим.

Для отримання комплексного уявлення про фінансовий потенціал підприємства доцільно здійснити аналіз основних показників, що відображають його фінансовий стан. Аналіз обсягу, структури та джерел формування активів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» проведено шляхом складання агрегованого балансу й використання горизонтального та вертикального методів аналізу, що відображено у табл. Г.1 додатку Г.

Загальний обсяг активів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2023 році збільшився на 1938890 тис. грн порівняно з 2022 роком після падіння у 2022 році на 733526 тис. грн (рис. 2.1), що було зумовлено переважно зовнішніми чинниками, зокрема економічною ситуацією, логістичними викликами, валютними коливаннями та в цілому форс-мажорними обставинами початку швидкомасштабної війни.

Рис. 2.1. Динаміка активів ТОВ «Метро Кеш енд Кері Україна» протягом 2021-2023 рр.

Упродовж 2022 року відбулося скорочення обсягу як необоротних, так і оборотних активів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» на 42785 тис. грн та 690741 тис. грн відповідно. Проте вже у 2023 році відновилася їх позитивна динаміка, що забезпечило зростання загальної вартості майна підприємства. Водночас частка необоротних активів у загальній структурі активів підприємства знизилася до 36,65 % у 2023 році порівняно із 41,21 % у 2021 році, що свідчить про випереджаюче зростання оборотних активів в їх загальній структурі (рис. 2.2).

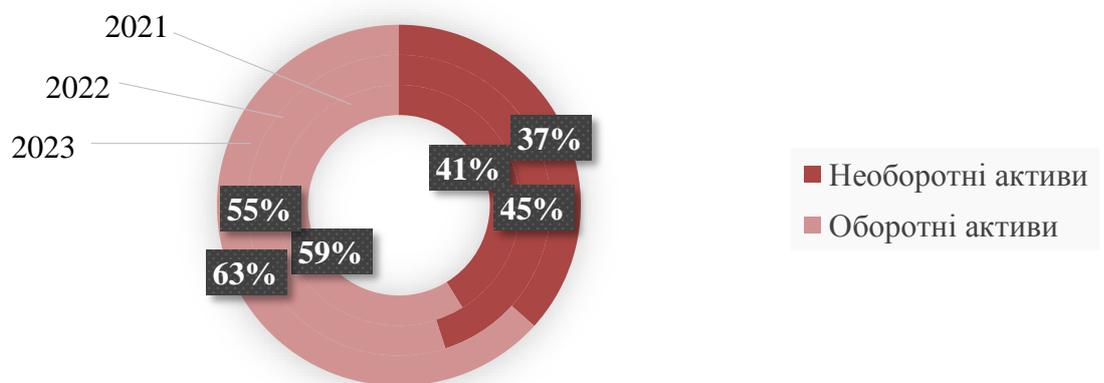

Рис. 2.2. Структурна динаміка активів ТОВ «Метро Кеш енд Кері Україна» протягом 2021-2023 рр.

Найвагомішу частку в складі необоротних активів протягом досліджуваного періоду традиційно посідали основні засоби та нематеріальні активи, а в структурі оборотних активів – запаси, величина яких протягом 2021-2023 рр. стабільно знижується, що може вказувати на оптимізацію товарних залишків або прискорення оборотності.

Для підприємства торгівлі важливою для оцінки загального фінансового стану є динаміка дебіторської заборгованості. Так, у 2022 році зафіксовано зниження її величини на 230 299 тис. грн, що спричинило зменшення її частки в активах на 2,20 в.п., а у 2023, її обсяг дещо зріс – на 73 328 тис. грн, проте частка в структурі активів і далі скорочувалася на 1,11 в.п. (рис. 2.3), що обумовлено загальною несприятливою економічною кон'юнктурою та може свідчити про посилення платіжної дисципліни.

Рис. 2.3. Структурна динаміка оборотних активів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» протягом 2021-2023 рр.

Найбільш динамічні зміни протягом аналізованого періоду відбулися з грошовими коштами та їх еквівалентами. У 2022 році відбулося їх істотне скорочення – на 400945 тис. грн, при цьому питома вага знизилася на 3,99 в.п. Уже в 2023 році ця стаття зростає надзвичайно – на 1782308 тис. грн, що обумовило зростання її питомої ваги в активній частині балансу на 17,35 в.п. Це може свідчити про значне накопичення ліквідних активів у зв'язку з консервативною фінансовою політикою в умовах високої невизначеності.

У структурі джерел фінансування активів домінують поточні зобов'язання та забезпечення. У 2021 році їх обсяг становив 7 259 226 тис. грн, у 2022 році – 6 806 707 тис. грн, а у 2023 році – 7 252 482 тис. грн (рис. 2.4). Ці показники свідчать про те, що підприємство значною мірою забезпечує свою діяльність за рахунок короткострокових зобов'язань, зокрема кредиторської заборгованості, поточних фінансових зобов'язань та забезпечень майбутніх витрат. Натомість власний капітал у всі роки є від'ємним: –4 859 556 тис. грн у 2021 році, –5 517 878 тис. грн у 2022 році, –5 940 433 тис. грн у 2023 році. Це свідчить про наявність негативного сальдо між активами та зобов'язаннями, тобто

підприємство має ознаки накопиченого збитку або переважаючого боргового навантаження над власними ресурсами.

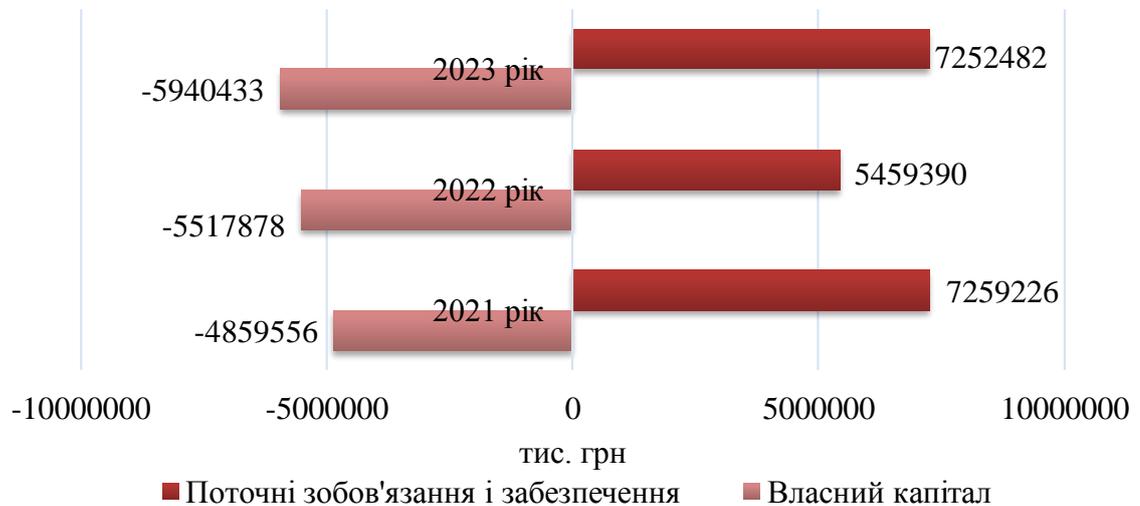

Рис. 2.4. Структурна динаміка джерел фінансування активів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» протягом 2021-2023 рр.

Незважаючи на збільшення загального обсягу джерел фінансування активів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2023 році до 8745597 тис. грн (у порівнянні з 7540231 тис. грн у 2021 р. та 5459390 тис. грн у 2022 р.), збереження негативного власного капіталу свідчить про загрозливу фінансову ситуацію. Це може впливати на довіру інвесторів, кредиторів та фінансову стійкість підприємства, основні показники якої наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Аналіз фінансової стійкості ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2021-2023 рр.

№ з/п	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Темп зростання, %	
					2022/2021	2023/2022
1	Наявність власних коштів підприємства в обороті	-7967084	-8582622	-9145502	107,73	106,56
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,04	0,20	0,17	531,13	86,25
3	Коефіцієнт автономії	-0,64	-0,81	-0,68	125,78	83,79
4	Коефіцієнт фінансової залежності	-1,55	-1,23	-1,47	79,50	119,35
5	Коефіцієнт фінансового ризику	-2,55	-2,23	-2,47	87,54	110,68
6	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,58	0,31	0,29	53,51	92,59
7	Коефіцієнт покриття запасів	-1,38	-0,86	-0,87	62,44	100,63
8	Коефіцієнт загальної заборгованості	-1,49	-0,99	-1,22	66,23	123,39
9	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	-0,39	-0,45	-0,40	114,24	90,35

На основі аналізу динаміки фінансових коефіцієнтів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» можна зробити висновок про низький рівень фінансової стійкості підприємства. Зокрема, власний капітал протягом трьох років залишається від'ємним. Відсутність власного капіталу позбавляє підприємство фінансової автономії, зменшує можливість самостійно покривати зобов'язання та формувати активи, що є загрозою для його платоспроможності в довгостроковій перспективі, що підтверджується і від'ємними значеннями коефіцієнта автономії: -0,81 у 2022 році та -0,68 у 2023 році (при нормативі не менше 0,5).

Крім того, коефіцієнт фінансової залежності, який має бути меншим за 2, демонструє зворотну тенденцію: у 2022 році він склав -1,23, а у 2023 ще погіршився до -1,47. Це свідчить про повну залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт фінансового ризику, який за нормативом має не перевищувати 1, у 2023 році становив -2,47 грн/грн, що вказує на суттєве перевищення зобов'язань над власними ресурсами та свідчить про критичний рівень ризику. Таким чином, навіть при незначному зростанні поточних зобов'язань (з 7 252 482 тис. грн у 2023 році проти 6 806 707 тис. грн у 2022 році), структура капіталу залишається незбалансованою, що підтверджує нестійке фінансове становище ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна».

Незважаючи на незначне покращення окремих коефіцієнтів у 2023 році, загальна тенденція зберігається негативною. Коефіцієнти автономії, маневреності та покриття запасів залишаються нижчими за нормативні значення або мають від'ємне значення, що вказує на збереження високих фінансових ризиків та критичне фінансове становище підприємства з точки зору фінансової стійкості (табл. 2.2).

За результатами аналізу джерел фінансування запасів можна зробити висновок, що фінансова стійкість ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» відповідає четвертому (критичному) типу, що свідчить про глибоку фінансову нестабільність. Протягом 2021–2023 років показники наявності власних, довгострокових і загальних коштів мали негативні значення, що вказує на хронічний дефіцит джерел фінансування.

Таблиця 2.2

Класифікація типу фінансового стану ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-) 2022/2021		Відхилення (+,-) 2023/2022	
				у сумі, тис. грн	темп зростання,%	у сумі, тис. грн	темп зростання,%
Загальна величина запасів	2045976	1990953	1972090	-55023	97,31	-18863	99,05
Наявність власних коштів	-7967084	-8582622	-9145502	-615538	107,73	-562880	106,56
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	-2826523	-1717427	-1711954	1109096	60,76	5473	99,68
Наявність загальних коштів	-2826523	-1717427	-1711954	1109096	60,76	5473	99,68
Фв=В-Зп	-10013060	-10573575	-11117592	-560515	105,60	-544017	105,15
Фвд = ВД-Зп	-4872499	-3708380	-3684044	1164119	76,11	24336	99,34
Фзк=ЗК-Зп	-4872499	-3708380	-3684044	1164119	76,11	24336	99,34
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\PhiВ), S2(\pm\PhiВД), S3(\pm\PhiЗК)\}$	{0;0;0}	{0;0;0}	{0;0;0}	-	-	-	-

У такій ситуації фінансовий стан компанії можна класифікувати як кризовий, із загрозою втрати платоспроможності у середньостроковій перспективі. Від'ємний власний капітал та перевищення зобов'язань над активами вказують на те, що підприємство фактично функціонує за рахунок залучених коштів, що значно підвищує ризики банкрутства. Незважаючи на відсутність факту неплатоспроможності на поточний момент, ситуація вимагає контролю. Тому доцільно проаналізувати показники ліквідності та платоспроможності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» (табл. 2.3).

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» підтверджує критичний фінансовий стан підприємства. Незважаючи на покращення загального коефіцієнта ліквідності з 0,61 у 2021 році до 0,76 у 2023 році (зростання на 24,6%), він залишається нижчим за нормативне значення 1,0, що вказує на недостатність обігових активів для покриття поточних зобов'язань. Швидка ліквідність також покращилась (з 0,28 до 0,47), однак не досягла безпечного рівня, що свідчить про обмежену здатність погашати зобов'язання без реалізації запасів. Абсолютна ліквідність хоч і зросла більш ніж удвічі (з 0,17 до 0,37), але також нижча за мінімально допустимий рівень 0,2–0,25.

Таблиця 2.3

Аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Темп зростання, %	
				2022/2021	2023/2022
1. Показники ліквідності					
1.1. Власний оборотний капітал	-2826523	-1717427	-1711954	60,76	99,68
1.2. Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	0,61	0,69	0,76	112,25	111,46
1.3. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,30	0,28	0,47	94,10	166,66
1.4. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,18	0,17	0,37	92,92	219,49
1.5. Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	0,31	0,41	0,30	129,49	73,34
1.6. Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	0,11	0,11	0,09	96,01	84,50
2. Показники платоспроможності					
2.1. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	-0,64	-0,46	-0,31	71,98	67,32
2.2. Коефіцієнт загальної платоспроможності підприємства	0,61	0,55	0,60	90,82	107,83
2.3. Коефіцієнт фінансового лівериджу	-1,06	-1,24	-1,25	117,62	100,58
2.4. Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності	7,68	7,93	8,05	103,24	101,54
2.5. Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторської заборгованості	-0,97	-0,51	-0,57	53,24	111,01
2.6. Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами	1,64	1,56	1,54	94,87	98,98

Власний оборотний капітал залишається від'ємним протягом усіх років, що свідчить про дефіцит фінансування поточної діяльності. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами зростає (з -0,64 до -0,31), але продовжує вказувати на залежність підприємства від зовнішнього фінансування. Незначне зростання коефіцієнта платоспроможності у 2023 році до 0,60 не суттєво покращило фінансовий стан, адже підприємство має низьку здатність розраховуватись за боргами, а негативне значення фінансового лівериджу (-1,25) вказує на перевищення зобов'язань над капіталом.

Отже, ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» має низький рівень фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, що характерно для підприємств торгівлі, проте потребує контролю, адже створює високі ризики неплатоспроможності в коротко- та середньостроковій перспективі.

2.2. Аналіз обсягу, структури та динаміки доходів і витрат підприємства

Для підприємств оптової та роздрібно́ї торгівлі з високим оборотом товарів характерна специфічна фінансова модель, що передбачає: високий рівень кредиторської заборгованості (оскільки компанії часто працюють за рахунок відстрочки платежів постачальникам), низький рівень власного капіталу та невисокі показники ліквідності, адже кошти швидко трансформуються з товарних залишків у виручку, і компанія рідко тримає надлишкові грошові ресурси. Проте навіть з урахуванням галузевої специфіки, критичне значення відповідних показників ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» є сигналом надмірної залежності від зовнішнього фінансування та потенційних ризиків втрати платоспроможності. Це потребує детальнішого аналізу отриманих доходів, витратної політики та ефективності фінансово-економічної діяльності.

Результати аналізу показників обсягу та структури доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» наведено в таблиці 2.4.

Упродовж 2021–2023 років обсяг доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» зазнав коливань, що свідчить про динамічність фінансово-господарської діяльності підприємства в умовах мінливого зовнішнього середовища. Загальна сума доходів у 2022 році зменшилась майже на 4,8 млрд грн порівняно з 2021 роком, що еквівалентно скороченню на понад 18 %. У 2023 році спостерігалось відновлення позитивної динаміки доходів: надходження збільшилися на понад 4,1 млрд грн, тобто на 18,75 % порівняно з попереднім роком, що вказує на пристосування підприємства до умов воєнного стану й поступове відновлення позитивної динаміки економічного зростання.

Разом із цим у 2022 році загальні витрати ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» зменшилися з 26,1 млрд грн до 22,6 млрд грн, тобто на 3,46 млрд грн. Внаслідок того, що темп зниження доходів, був вищий ніж витрат у 2022 році сукупний обсяг витрат перевищив сукупний обсяг доходів. Таке співвідношення збереглося і у 2023 році (рис. 2.5).

Таблиця 2.4

Аналіз складу, структури та динаміки доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» протягом 2021-2023 рр.

Показник	Рядок Ф№2	2021 рік		2022 рік		2023 рік		Відхилення 2022/2021 в:			Відхилення 2023/2022 в:		
		Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	Сума, тис. грн	Питома вага, %	сумі, тис. грн	питомій вазі, %	темп зростання, %	сумі, тис. грн	питомій вазі, %	темп зростання, %
ДОХОДИ		26799324	100,00	21957427	100,00	26074310	100,00	-4841897	-	81,93	4116883	-	118,74
Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	2000	25944347	96,81	20152149	91,78	25554115	98,00	-5792198	-5,03	77,67	5401966	6,23	126,81
Інші операційні доходи	2120	118631	0,44	1143350	5,21	79491	0,30	1024719	4,76	963,79	-1063859	-4,90	6,95
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Інші фінансові доходи	2220	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Інші доходи	2240	736346	2,75	661928	3,01	440704	1,69	-74418	0,27	89,89	-221224	-1,32	66,58
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
ВИТРАТИ		26075124	100	22615749	100	26496865	100	-3459375	-	86,73	3881116	-	117,16
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	21927493	84,09	17115276	75,68	21180988	79,94	-4812217	-8,41	78,05	4065712	4,26	123,75
Адміністративні витрати	2130	357187	1,37	393150	1,74	339514	1,28	35963	0,37	110,07	-53636	-0,46	86,36
Витрати на збут	2150	3236775	12,41	2416978	10,69	3546025	13,38	-819797	-1,73	74,67	1129047	2,70	146,71
Інші операційні витрати	2180	2288	0,01	248770	1,10	84592	0,32	246482	1,09	10872,81	-164178	-0,78	34,00
Фінансові витрати	2250	274468	1,05	220570	0,98	202577	0,76	-53898	-0,08	80,36	-17993	-0,21	91,84
Витрати від участі в капіталі	2255	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-
Інші витрати	2270	0	0,00	2193347	9,70	1101653	4,16	2193347	9,70	-	-1091694	-5,54	50,23
Витрати з податку на прибуток	2300	276913	1,06	27658	0,12	41516	0,16	-249255	-0,94	9,99	13858	0,03	150,10
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	-	0	0,00	-

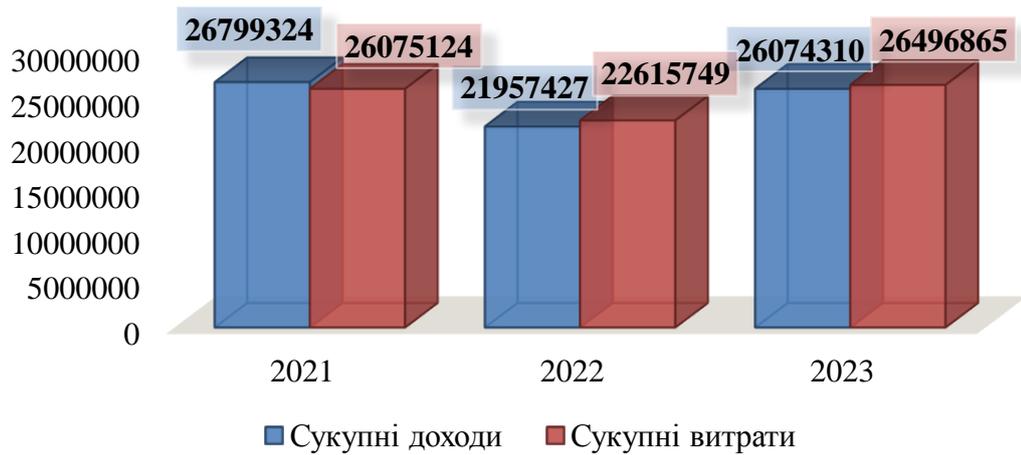

Рис. 2.5. Динаміка доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» протягом 2021-2023 роки

Основним джерелом доходів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» є чистий дохід від реалізації товарів, який у 2021 році становив 96,81 % у структурі доходів, у 2022 році його питома вага знизилася до 91,78 %, але вже у 2023 році досягла 98 %. Це свідчить про повернення підприємства до традиційної моделі формування доходів з орієнтацією на реалізацію товарів, притаманну для оптових торговельних структур.

Загалом, у 2022 році було зафіксовано суттєве зменшення обсягу реалізації ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» – на понад 5,7 млрд грн, або на 22,3 %, однак уже в 2023 році дохід від реалізації зріс майже на 5,4 млрд грн, що на 26,8 % більше, ніж у попередньому році (рис. 2.6).

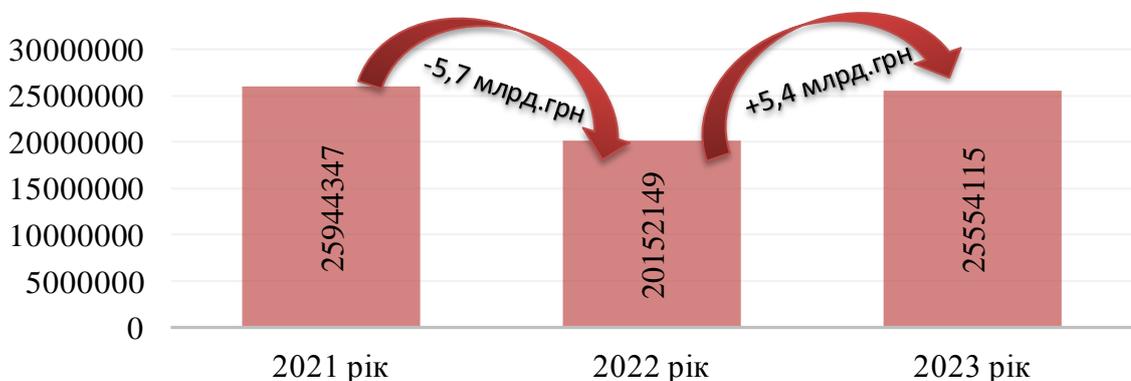

Рис. 2.6. Динаміка чистого доходу від реалізації товарів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» протягом 2021-2023 роки

Така динаміка може пояснюватися короткостроковим зниженням купівельної активності у 2022 році через зовнішні економічні та безпекові шоки, зокрема, повномасштабну війну, тоді як у 2023 році, імовірно, відбулося певне стабілізування ситуації й адаптація бізнесу до нових умов.

Водночас інші компоненти доходів також зазнали суттєвих змін. Зокрема, у 2022 році значно зросли інші операційні доходи, що склали понад 1,1 млрд грн, або 5,21% від загального обсягу. Це нетипово високий показник для підприємства, яке спеціалізується на торгівлі, і може свідчити про отримання разових доходів, компенсацій або внутрішніх операцій з активами. У 2023 році цей показник повернувся до характерного рівня – лише 0,3% у структурі доходів, що підтверджує версію про одноразовий характер зростання в попередньому році. Значення інших доходів також знизилось у 2022–2023 роках – з 736,3 млн грн у 2021 році до 661,9 млн грн у 2022 році, а потім до 440,7 млн грн у 2023 році. Це свідчить про поступове скорочення впливу позареалізаційних чинників на доходи ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», що, в цілому, позитивно характеризує його комерційну самодостатність.

Основною статтею операційних витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» є собівартість реалізованих товарів (рис. 2.7), яка коливалася синхронно з доходами. У 2021 році вона складала 21,93 млрд грн (84,1% у структурі витрат), у 2022 році – 17,11 млрд грн (75,7%), а у 2023 році – 21,18 млрд грн (79,9%).

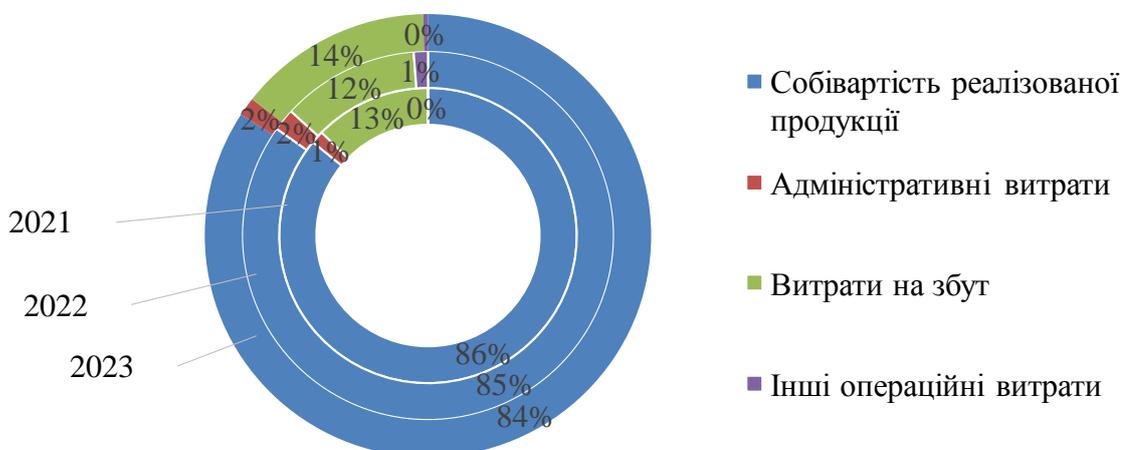

Рис. 2.7. Структура операційних витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2021-2023 рр.

Зниження в 2022 році собівартості ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» на понад 4,8 млрд грн зумовлене спадом обсягів реалізації, а збільшення у 2023 році на понад 4 млрд грн є прямим наслідком відновлення товарообігу. Зростання питомої ваги цієї статті свідчить про домінування прямих витрат у структурі витратної частини.

Адміністративні витрати ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2022 році незначно зросли – на 10% до 393,2 тис. грн, але у 2023 році впали до 339,5 тис. грн. Їх частка у загальних витратах коливається незначно, в межах 1,3–1,7%, що є типовим для великих компаній з централізованою системою управління.

Більш помітні коливання відзначаються за статтею витрат на збут ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна». У 2022 році вони суттєво зменшилися – з 3,24 млрд грн до 2,42 млрд грн (на 25%), що пояснюється скороченням торговельної активності. Водночас у 2023 році витрати на збут стрімко зросли до 3,55 млрд грн, що перевищило навіть докризовий рівень. Такий сплеск, із темпом зростання 146,7%, вказує на активізацію маркетингових зусиль, рекламних кампаній, логістичних витрат та залучення нових клієнтів у відновлювальний період.

Інші операційні витрати ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» демонструють нетипову динаміку: з 2,3 тис. грн у 2021 році їх обсяг збільшився до 248,8 тис. грн у 2022 році та в подальшому скоротився до 84,6 тис. грн у 2023 році. Це обумовлено значними разовими витратами, пов'язаними з війною. Аналогічна динаміка зафіксована за іншими витратами, які при відсутності у 2021 році з'явилися у 2022 році в сумі 2,19 млрд грн. У 2023 році вони скоротилися вдвічі до 1,10 млрд грн.

Для дослідження структури доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за операційною, фінансовою та інвестиційною діяльністю використано графічний метод (рис. 2.8, 2.9). Аналіз структури та динаміки доходів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за 2021-2023 роки свідчить про домінування операційної діяльності у формуванні загального обсягу надходжень. Частка доходів від інвестиційної та фінансової діяльності залишається незначною й має тенденцію до зниження: з 736,3 тис. грн у 2021 році до 440,7 тис. грн у 2023 році.

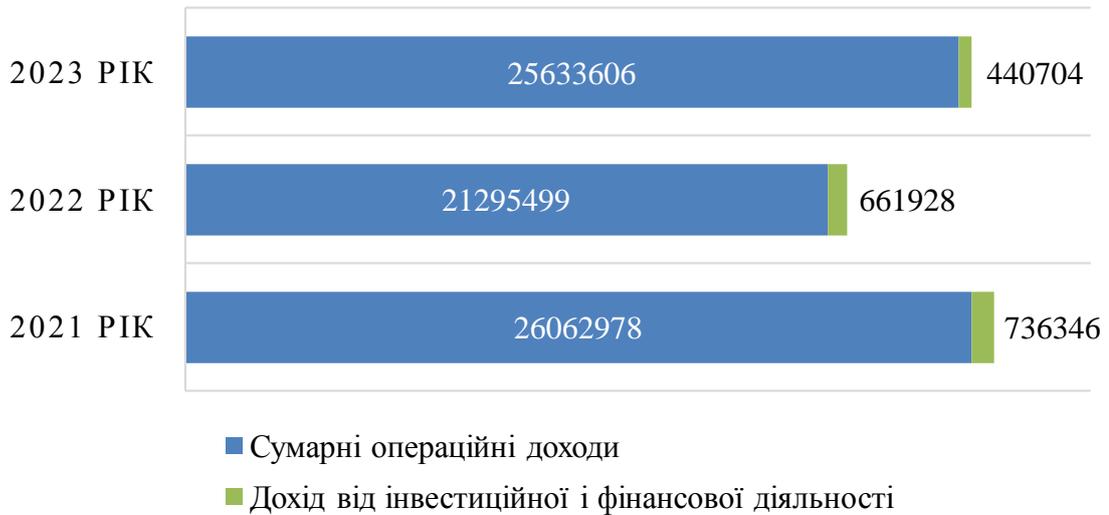

Рис. 2.8. Структна динаміка доходів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за видами діяльності протягом 2021-2023 рр.

Водночас операційні доходи демонстрували нестабільну динаміку, зменшившись у 2022 році, але відновивши зростання у 2023 році, що свідчить про адаптацію бізнесу до змін зовнішнього середовища.

Аналіз витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за видами діяльності свідчить про домінування операційних витрат у загальній структурі (рис. 2.9), що є типовим для торгівельних підприємств.

Рис. 2.9. Структна динаміка витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за видами діяльності протягом 2021-2023 рр.

У 2022 році обсяг операційних витрат істотно скоротився порівняно з 2021 роком (з 25,5 млрд грн до 20,2 млрд грн), проте вже у 2023 році знову зріс до 25,2 млрд грн. Фінансові витрати зменшувалися поступово – з 274,5 тис. грн у 2021 році до 202,6 тис. грн у 2023 році. Така динаміка свідчить про зниження боргового навантаження та перегляд умов кредитування на користь підприємства.

Податкове навантаження ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за податком на прибуток різко знизилося у 2022 році до 27,7 тис. грн, що свідчить про зниження прибутковості діяльності в цей рік. У 2023 році цей показник дещо зріс до 41,5 тис. грн, однак залишився значно нижчим за рівень 2021 року (276,9 тис. грн), що вказує на те, що підприємство ще не досягло сталого рівня прибутковості.

Отже, обсяг та структура доходів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» значною мірою залежить від обсягів реалізації продовольчих та непродовольчих товарів, а витрати формуються переважно за рахунок закупівель сировини й товарів, витрат на логістику, оренду, заробітну плату та інші операційні витрати.

Під впливом військових дій, зміни платоспроможного попиту населення, логістичних ризиків та зростання витрат на енергоресурси, підприємства торгівлі змушені адаптувати свої бізнес-моделі до нових реалій. Тому протягом 2022-2023 років спостерігається тенденція до диверсифікації каналів збуту ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», надходження від реалізації товарів через онлайн-канали, розвиток B2B-сегменту, а також адаптації асортименту до потреб професійних клієнтів [33], за рахунок чого відбувається оптимізація витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», що дозволяє підтримувати прийнятний рівень прибутковості навіть в умовах падіння загального споживчого попиту. Також ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» активно впроваджує цифрові інструменти для управління запасами, логістикою та взаємодією з клієнтами [50], що дозволяє скорочувати витрати, підвищувати ділову активність та ефективність фінансово-господарської діяльності.

2.3. Оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»

Кінцеві фінансові результати фінансово-економічної діяльності підприємства формуються під впливом не лише абсолютного обсягу доходів і витрат, але й їхньої структури та взаємного співвідношення. Ефективність фінансово-економічної діяльності залежить від того, наскільки раціонально підприємство використовує свої ресурси, оптимізує витрати та генерує доходи. Для дослідження впливу доходів і витрат на формування чистого фінансового результату діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» здійснено аналіз відповідних показників у табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз формування та розподілу прибутку ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2021-2023 рр.

№ з/п	Показник	Рядок Ф№2	Розрахунок	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Абс. відх. 2022/2021	Абс. відх. 2023/2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Чистий дохід від реалізації продукції	2000		25944347	20152149	25554115	-5792198	5401966
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		21927493	17115276	21180988	-4812217	4065712
3	Валовий прибуток	2090	(p1-p2)	4016854	3036873	4373127	-979981	1336254
4	Інші операційні доходи	2120		118631	1143350	79491	1024719	-1063859
5	Сумарні операційні доходи	(2000+2120)	(p1+p4)	26062978	21295499	25633606	-4767479	4338107
6	Адміністративні витрати	2130		357187	393150	339514	35963	-53636
7	Витрати на збут	2150		3236775	2416978	3546025	-819797	1129047
8	Інші операційні витрати	2180		2288	248770	84592	246482	-164178
9	Сумарні операційні витрати	(2050+2130+2150+2180)	(p2+p6+p7+p8)	25523743	20174174	25151119	-5349569	4976945
10	Прибуток від операційної діяльності	2190	(p5-p9)	539235	1121325	482487	582090	-638838
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	(2200+2220+2240)		736346	661928	440704	-74418	-221224

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12	Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності	(2250+2255+2270)		274468	2413917	1304230	2139449	-1109687
13	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	2290	(p10+p11-p12)	1001113	-630664	-381039	-1631777	249625
14	Витрати з податку на прибуток	2300		276913	27658	41516	-249255	13858
15	Чистий фінансовий результат: прибуток/збиток	2350	(p13-p14)	724200	-658322	-422555	-1382522	235767
16	Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		0	0	0	0	0
17	Сукупний дохід	2465	(p15+p16)	724200	-658322	-422555	-1382522	235767

За результатами розрахунків собівартість реалізованої продукції ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» знизилася у 2022 році пропорційно з чистим доходом, а у 2023 році зросла, але меншими темпами, ніж чистий дохід. В результаті, валовий прибуток підприємства у 2022 році зменшився, проте у 2023 році значно зріс, перевищивши рівень 2021 року (рис. 2.10).

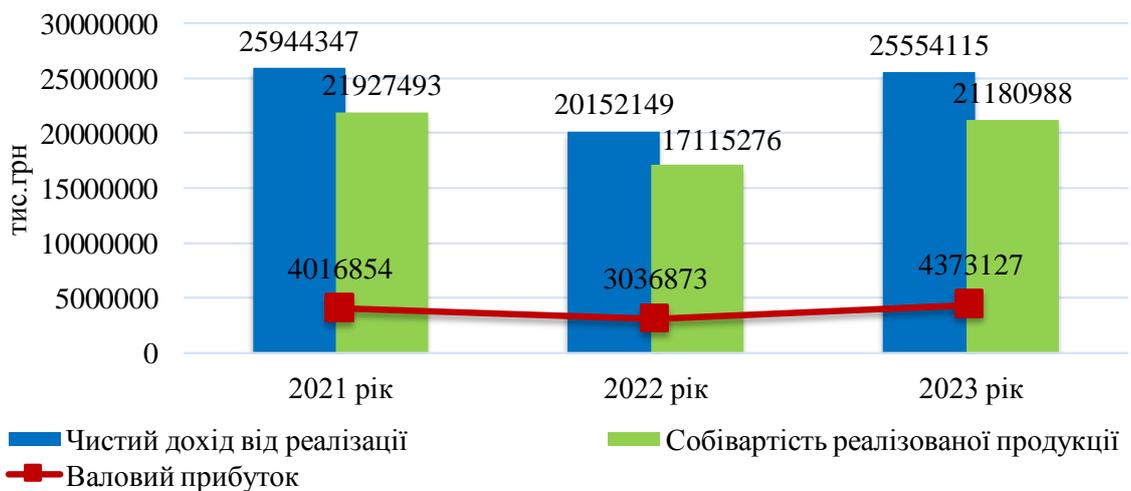

Рис. 2.10. Формування валового прибутку ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2021-2023 рр.

Аналіз фінансово-економічної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за 2021–2023 роки свідчить про визначальний вплив обсягів, структури та співвідношення доходів і витрат на формування фінансового результату підприємства. Зниження чистого доходу від реалізації продукції у 2022 році на 22,3% спричинило істотне падіння валового прибутку та, відповідно, скорочення операційної ефективності. У 2023 році дохід від реалізації відновився майже до рівня 2021 року, однак зростання витрат, зокрема на збут, обмежило позитивний вплив цього зростання на фінансовий результат.

Собівартість реалізованої продукції продемонструвала змінну динаміку: її зниження у 2022 році мало позитивний ефект для валового прибутку, проте у 2023 році витрати знову зросли на понад 4 млн грн, нівелюючи частину отриманого приросту доходів. Це свідчить про чутливість прибутковості підприємства до змін у структурі витрат, особливо в умовах нестабільного доходу. Паралельно із зростанням операційних витрат зменшилися інші операційні доходи, що додатково вплинуло на зниження прибутку від операційної діяльності.

Суттєвий вплив на чистий прибуток справили також результати інвестиційної та фінансової діяльності. У 2022 році витрати за цим напрямом зросли більш ніж у дев'ять разів, що призвело до формування збитку до оподаткування. Хоча у 2023 році обсяги фінансових витрат зменшилися, зниження доходів від інвестиційної діяльності не дозволило повною мірою компенсувати вплив попереднього періоду, що спричинило збереження від'ємного фінансового результату.

Загалом, незважаючи на часткове відновлення доходів у 2023 році, підприємству не вдалося досягти беззбитковості. Це зумовлено переважно високими обсягами витрат, як операційних, так і фінансових, що зростали швидшими темпами, ніж доходи. У результаті чистий фінансовий результат залишився від'ємним, хоча й демонструє тенденцію до зменшення збитковості (рис. 2.11).

Рис. 2.11. Динаміка чистого фінансового результату (прибутку/збитку) ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2021-2023 рр.

Аналіз динаміки впливу окремих показників доходів і витрат підприємства на рентабельність ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за досліджуваний період представлено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз динаміки показників дослідження доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» протягом 2021-2023 рр.

Показник	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	2023 рік, тис. грн	Відхилення 2022/2021		Відхилення 2023/2022	
				+, - тис.грн.	темп росту, %	+, - тис.грн.	темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Доходи	26799324	21957427	26074310	-4841897	81,93	4116883	118,75
2. Витрати	22838349	20198771	22950840	-2639578	88,44	2752069	113,62
3. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності (п.1 - п.2)	3960975	1758656	3123470	-2202319	44,40	1364814	177,61
4. Середньорічна вартість активів	7286814	7173469	2096800	-113345	98,44	-5076670	29,23
5. Чистий дохід від реалізації (товарів, робіт, послуг)	25944347	20152149	25554115	-5792198	77,67	5401966	126,81
6. Рентабельність активів, % (п.3 : п.4)	54,36	24,52	148,96	-29,84	45,10	124,45	607,62
7. Рентабельність продаж, % (п.3 : п.5)	15,27	8,73	12,22	-6,54	57,16	3,50	140,06
8. Рентабельність витрат, % (п.3 : п.2)	17,34	8,71	13,61	-8,64	50,20	4,90	156,31

Продовження табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
9. Виручка від реалізації в 1 грн. доходів (п.5 : п.1)	0,97	0,92	0,98	-0,05	94,80	0,06	106,78
10. Доходи на 1 грн. активів (п.1 : п.4)	3,68	3,06	12,44	-0,62	83,23	9,37	406,26
11. Доходи на 1 грн. витрат (п.1 : п.2)	1,17	1,09	1,14	-0,09	92,64	0,05	104,51

Оцінка рентабельності діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2021–2023 роках засвідчила високий ступінь залежності ефективності діяльності підприємства від коливань доходів і витрат. У 2022 році, на фоні скорочення доходів і зниження прибутку майже на 56%, спостерігалось різке падіння всіх показників рентабельності, зокрема рентабельність активів знизилась майже вдвічі, а рентабельність витрат – у два рази. Це свідчить про послаблення здатності підприємства перетворювати наявні ресурси на прибуток в умовах економічної турбулентності.

У 2023 році ситуація значною мірою стабілізувалась: доходи зросли більш ніж на 18%, а прибуток зріс на 77,6% порівняно з 2022 роком. Завдяки цьому рентабельність активів демонструє суттєве зростання до 148,96%, що свідчить про більш ефективне використання наявних ресурсів.

Рентабельність продажу також відновилося – з 8,73% у 2022 році до 12,22% у 2023 році, що вказує на покращення здатності підприємства утримувати маржу в умовах конкуренції та ринкових ризиків. Аналогічно зросла і рентабельність витрат, що свідчить про покращення внутрішнього фінансового менеджменту та контроль за витратами.

Позитивною динамікою відзначаються й індикатори відносної ефективності: виручка на 1 грн доходів зросла до 0,98, а доходи на 1 грн витрат – до 1,14, що підтверджує загальне зростання фінансової результативності. Особливо помітно зросли доходи на 1 грн активів у понад чотири рази, що додатково підкреслює структурні зрушення в управлінні ресурсами підприємства.

У підсумку, підприємство демонструє позитивну динаміку відновлення рентабельності після кризового 2022 року. Однак така динаміка значною мірою зумовлена не лише зростанням доходів, а й зниженням витрат, що вимагає подальшого моніторингу стабільності фінансової моделі, підтримки ефективності використання ресурсів та зниження операційних ризиків.

Таким чином, у другому розділі роботи проведено аналіз фінансового стану, обсягу, структури та динаміки доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», а також оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства.

У ході проведеного аналізу встановлено, що ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» є одним із провідних підприємств на українському ринку оптової торгівлі. Динаміка фінансових показників підприємства свідчить про низький рівень фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, що характерно для підприємств торгівлі. Саме цим обумовлена структура доходів і витрат підприємства в складі яких переважають надходження та витрачання від операційної діяльності.

Падіння дохідності підприємства у 2022 році обумовлено кризовими умовами початку воєнного стану, зниженням попиту, логістичними проблемами та іншими зовнішніми факторами. Утім, незважаючи на отримання збитку у 2022 році, підприємство продемонструвало здатність до фінансового відновлення вже у 2023 році. Показники рентабельності, особливо рентабельність активів і витрат, засвідчили позитивну динаміку, що є свідченням підвищення ефективності використання ресурсної бази та посилення внутрішнього контролю за витратами. Це, у свою чергу, дозволило частково компенсувати негативний вплив зовнішніх факторів.

Загалом, отримані результати аналітичного дослідження свідчать про необхідність цілеспрямованого управління фінансово-економічною діяльністю підприємства в умовах невизначеності. Посилення адаптивності до зовнішніх загроз має стати основою стратегії забезпечення стабільного функціонування ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» в умовах сьогодення.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ І ВИТРАТ ТОВ «МЕТРО КЕШ ЕНД КЕРІ УКРАЇНА»

3.1. Виявлення резервів зростання доходів підприємства

В умовах дефіциту фінансових ресурсів та викликів воєнного стану фінансова спроможність суб'єкта господарювання та його здатність зберігати прибуткову діяльність залежить від ефективності формування доходів. У цьому контексті проведення аналізу грошових потоків ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» дозволить не лише оцінити поточний стан формування доходів підприємства, але й виявити потенційні резерви їх зростання.

Грошові потоки відображають реальний рух коштів, що дозволяє оцінити фактичну здатність підприємства генерувати готівкові надходження від своєї операційної діяльності. Аналіз структури та динаміки грошових потоків дозволяє виявити найбільш прибуткові напрями діяльності підприємства та визначити джерела формування доходів, які мають найвищий потенціал для подальшого розвитку. Це особливо актуально для торговельних підприємств, таких як ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», де ефективність управління товарними потоками та оборотним капіталом безпосередньо впливає на генерування доходів. Крім того дослідження грошових потоків допомагає встановити взаємозв'язок між доходами та витратами в часовому розрізі, що є критично важливим для планування та прогнозування фінансових результатів.

Розрахунки стану руху грошових коштів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» наведені в табл. Г.2 додатку Г.

Упродовж 2021 року грошові потоки від операційної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» характеризувалися стійким перевищенням надходжень над витратами (рис. 3.1), що свідчить про здатність підприємства формувати достатній обсяг грошових ресурсів для покриття поточних зобов'язань, фінансування інвестиційної діяльності, своєчасного погашення

кредиторської заборгованості та виплати дивідендів без необхідності залучення зовнішнього фінансування. У 2022 році зберігалася позитивна тенденція: обсяг надходжень суттєво зріс порівняно з попереднім періодом, що свідчить про стабільне зростання операційної ефективності та зростання фінансової спроможності підприємства.

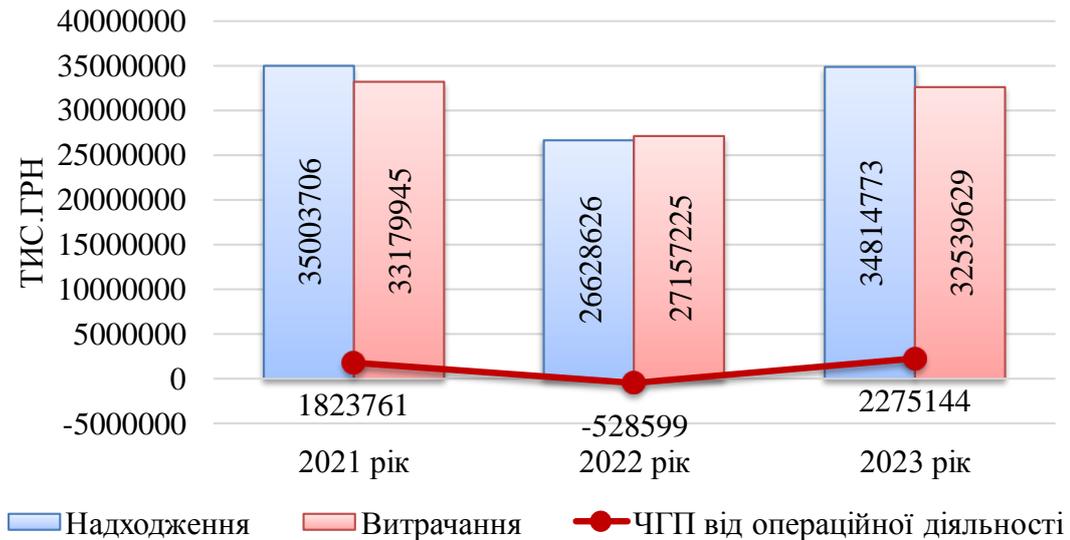

Рис. 3.1. Динаміка грошового потоку від операційної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за 2021-2023 роки, тис. грн

У 2023 році також зафіксовано перевищення грошових надходжень над витратами, хоча темпи їх зростання дещо уповільнилися унаслідок змін кон'юнктури ринку, посилення конкурентного тиску та збільшення операційних витрат. Незважаючи на це, підприємство зберігало позитивну динаміку грошових потоків та підтверджувало свою фінансову стійкість і здатність ефективно забезпечувати основну діяльність необхідними ресурсами.

У 2021 році грошові потоки від інвестиційної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» мали від'ємне сальдо (рис. 3.2), що зумовлено перевищенням обсягів інвестування над надходженнями від реалізації необоротних активів. Основним напрямом витрат стали капіталовкладення у придбання основних засобів і нематеріальних активів, що свідчить про

стратегічну орієнтацію підприємства на модернізацію матеріально-технічної бази та розширення торгівельних можливостей. Такий підхід, хоча й супроводжується зменшенням вільного грошового потоку у короткостроковій перспективі, створює передумови для довгострокового зростання доходів за рахунок підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності.

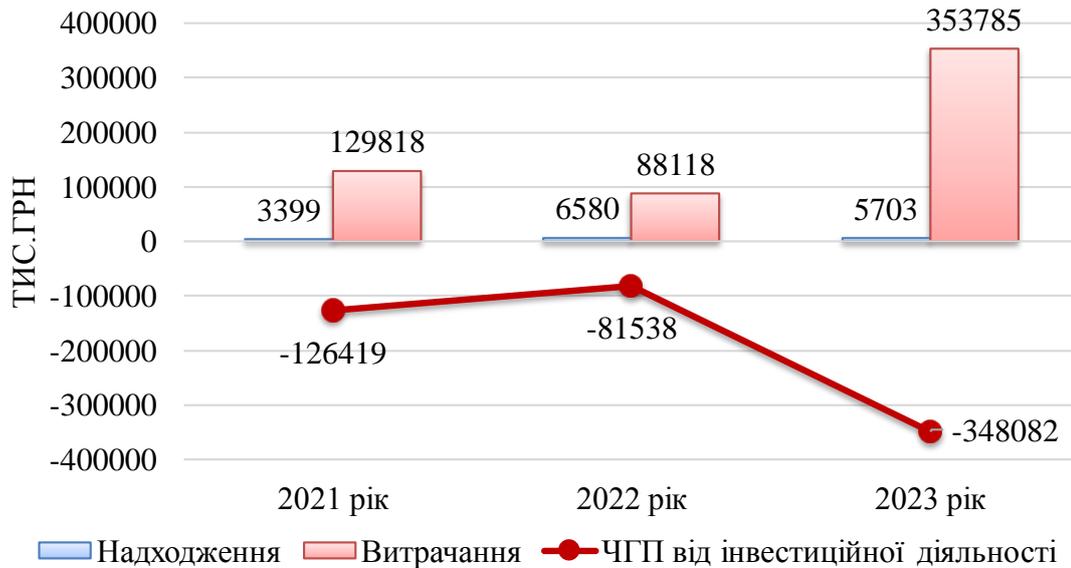

Рис. 3.2. Динаміка грошового потоку від інвестиційної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за 2021-2023 роки

У 2022 році зберігалася тенденція перевищення інвестиційних витрат над надходженнями, однак масштаб інвестування був дещо нижчим внаслідок шоків умов воєнного стану. Утім, вже у 2023 році зафіксовано суттєве зростання витрат на інвестиційну діяльність, що значно перевищило відповідні надходження. Така динаміка, найімовірніше, пов'язана із покращенням ділових очікувань бізнесу, адаптації до умов воєнного стану та запуском нових інвестиційних проєктів, які потребували значних капіталовкладень. Водночас це свідчить про збереження потенціалу підприємства до стратегічного розвитку, формування нових джерел доходів та нарощування економічної вигоди в майбутньому. Виявлені тенденції дозволяють зробити висновок, що одним із резервів зростання доходів підприємства є ефективне управління інвестиційною

діяльністю, включаючи оцінку доцільності нових проєктів, оптимізацію структури капітальних вкладень та забезпечення контролю за результативністю інвестиційних рішень.

У 2021 та 2022 роках грошові потоки від фінансової діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» характеризувалися перевищенням витрат над надходженнями (рис. 3.3), що обумовлено значними обсягами погашення раніше отриманих кредитів. Основним джерелом фінансування в ці періоди виступав позиковий капітал, залучення якого дозволяло підприємству реалізовувати інвестиційні програми та підтримувати операційну діяльність. Однак така модель фінансування супроводжувалася зростанням фінансових ризиків, збільшенням зобов'язань і залежністю від зовнішніх кредиторів, що потенційно обмежує гнучкість управлінських рішень у довгостроковому періоді.

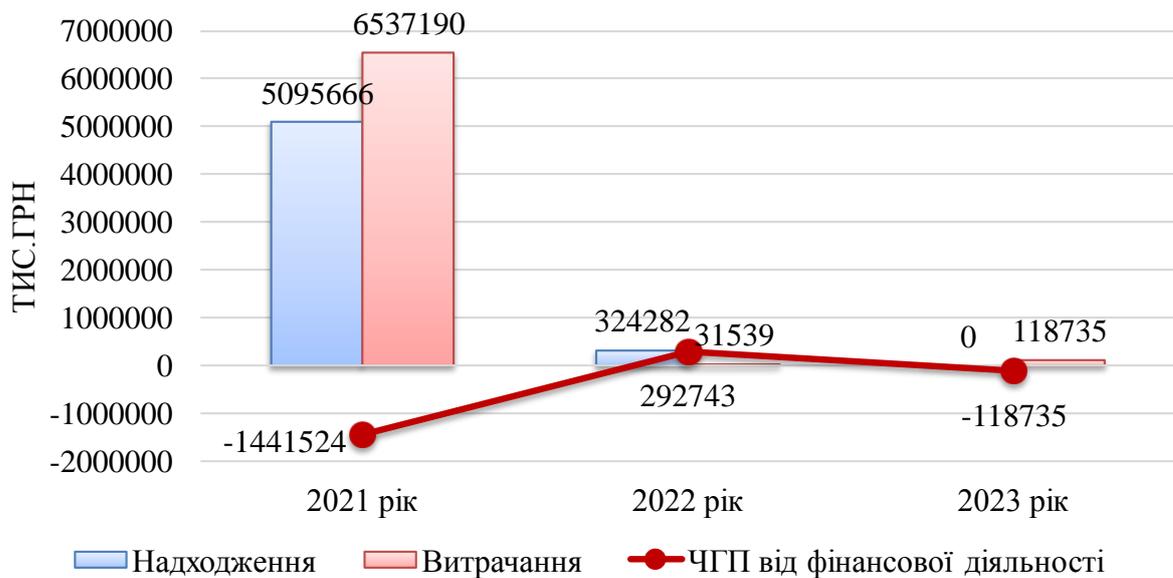

Рис. 3.3. Динаміка грошових потоків від фінансової діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за 2021-2023 роки

У 2023 році відбулася кардинальна трансформація структури грошових потоків від фінансової діяльності: зафіксовано суттєве зростання надходжень при зменшенні витрат. Це стало можливим завдяки зміцненню операційної ефективності, що дозволило генерувати достатній обсяг грошових коштів без

необхідності в залученні додаткових позик. Основна частина надходжень формувалася за рахунок внутрішніх джерел, що свідчить про зростання фінансової самостійності підприємства. Зменшення витрат зумовлено насамперед скороченням виплат за кредитами, що позитивно вплинуло на чистий грошовий потік.

Загальна динаміка грошових потоків від фінансової діяльності вказує на послідовне зниження кредитної залежності, підвищення рівня автономії фінансування та зміцнення фінансової стійкості підприємства. Це, у свою чергу, створює значні резерви для зростання доходів, зокрема через зменшення фінансових витрат, підвищення інвестиційної привабливості та розширення можливостей для реінвестування власних коштів у прибуткові напрями розвитку.

Динаміку загального чистого грошового потоку була нестабільною й представлено на рис. 3.4. Так, у 2021 році він був позитивним і становив 255 818 тис. грн, у 2022 році відбувся спад до -317 394 тис. грн, натомість у 2023 році спостерігається значне зростання до 1 808 327 тис. грн. Така динаміка свідчить про вплив зовнішніх чинників на фінансовий потенціал підприємства, а також потребує посиленої уваги до процесів прогнозування й управління ліквідністю.

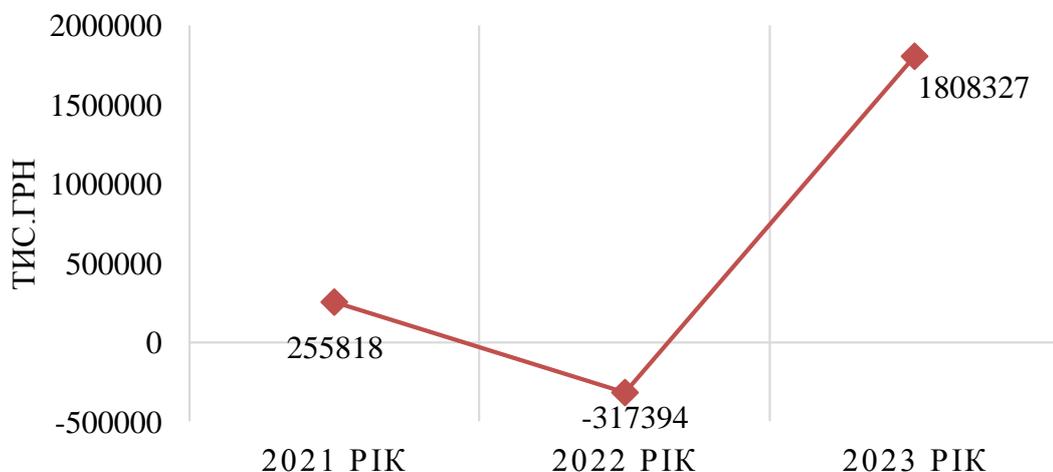

Рис. 3.4. Динаміка чистого грошового потоку ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за 2021-2023 роки

З метою глибшої оцінки ефективності управління грошовими потоками доцільним є перехід до аналізу їх збалансованості в часі. Такий аналіз дозволяє виявити ступінь узгодженості притоків і відтоків коштів, мінімізувати ризики тимчасового дефіциту ресурсів та забезпечити стабільність фінансового циклу підприємства. У подальшому доцільно використати показники, зокрема коефіцієнт кореляції між позитивними та негативними грошовими потоками, для визначення рівня синхронізації їх руху в межах аналізованого періоду.

Результати розрахунку коефіцієнта кореляції позитивних і негативних грошових потоків представлено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Розрахунок коефіцієнта кореляції грошових потоків ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Всього
Сума позитивного грошового потоку, x_i	40102771	26959488	34820476	101882735
Сума негативного грошового потоку, y_i	39846953	27276882	33012149	100135984
Умовні показники для визначення коефіцієнта кореляції				
$(x_i - \bar{x})$	6141859	-7001424	859564	$\bar{x} = 33960912$
$(y - \bar{y})$	6468292	-6101779	-366512	$\bar{y} = 33378661$
$(x_i - \bar{x}) \times (y - \bar{y})$	39727337543639	42721142233178	-315040929460	82133438847356
$(x_i - \bar{x})^2$	37722436070454	49019933360160	738850843139	87481220273753
$(y - \bar{y})^2$	41838797085070	37231711032694	134331290485	79204839408249
$\delta_x =$	5400038			
$\delta_y =$	5138250			
$\delta_{xy}^2 =$	27377812949119			
$r =$	0,98670			

Коефіцієнт кореляції грошових потоків підприємства за аналізований період становить 0,9867, що є дуже близьким до одиниці та вказує на високий ступінь синхронності (збалансованості) між позитивними та негативними грошовими потоками підприємства. Надходження та витрачання грошових

потоків на підприємстві добре узгоджені між собою, що мінімізує ризик як неплатоспроможності, так і надлишку грошової маси.

Аналіз показників оцінки руху грошових потоків ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» здійснено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Показники оцінки руху грошових потоків ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»

№ з/п	Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Темп зростання, %	
					2022/2021	2023/2022
1	Коефіцієнт достатності чистого грошового потоку	0,28	-9,61	-120,61	-3424,89	-1255,50
2	Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	-0,01	-0,06	-0,04	-448,06	-65,22
3	Рентабельність залишку грошових коштів	60,63	-58,22	-23,20	-96,01	39,85
4	Рентабельність витрачених грошових коштів	1,82	-2,41	-1,28	-132,79	53,04
5	Рентабельність отриманих грошових коштів	1,81	-2,44	-1,21	-135,22	49,70
6	Рентабельність чистого грошового потоку	283,09	207,41	-23,37	73,27	88,73
7	Рентабельність грошового потоку по операційній діяльності	54,89	-119,31	-16,75	-217,35	14,04
8	Рентабельність грошового потоку по інвестиційній діяльності	-791,90	-773,46	-109,47	97,67	114,15
9	Коефіцієнт ефективності грошового потоку	1,01	0,99	1,05	98,21	106,72

Аналіз динаміки основних показників ефективності грошових потоків ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2021–2023 роках свідчить про значні коливання фінансової результативності, що, у свою чергу, зумовлює неоднозначну оцінку ефективності управління грошовими потоками. Зокрема, коефіцієнт достатності чистого грошового потоку демонструє істотне погіршення: від позитивного значення 0,28 у 2021 році до різко негативного -120,61 у 2023 році. Це свідчить про суттєве перевищення потреб у фінансуванні над можливостями генерування вільного грошового потоку, що може вказувати на перенавантаження витратами інвестиційного або фінансового характеру.

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» залишався від’ємним упродовж усього аналізованого періоду, що є

ознакою незбалансованості притоків і відтоків коштів у короткостроковому періоді та може свідчити про підвищений ризик втрати платоспроможності підприємства. Разом із цим, рентабельність залишку грошових коштів та показники рентабельності витрачених і отриманих коштів демонструють значні коливання: від високих позитивних значень у 2021 році до негативних у наступні роки, хоча у 2023 році спостерігається деяке покращення порівняно з 2022 роком. Така ситуація вказує на зниження ефективності використання грошових ресурсів, зумовлене несприятливими зовнішніми економічними умовами.

Рентабельність грошового потоку від операційної діяльності також суттєво погіршилася, особливо у 2022 році, коли вона набула критично низького від'ємного значення (-119,31%), хоча в 2023 році зафіксовано покращення до -16,75%, що може свідчити про часткову стабілізацію основної діяльності підприємства. У свою чергу, показники рентабельності грошових потоків від інвестиційної діяльності залишаються від'ємними впродовж усього періоду, що є типовим для активної інвестиційної фази, однак тенденція до їх покращення у 2023 році (-109,47%) може бути інтерпретована як перші ознаки поступової окупності вкладених інвестицій.

Позитивним сигналом є зростання коефіцієнта ефективності грошового потоку з 0,99 у 2022 році до 1,05 у 2023 році, що свідчить про певне покращення загального управління фінансовими потоками та ефективніше використання наявних ресурсів.

Таким чином, отримані результати свідчать про складний фінансовий період, що супроводжувався нерівномірністю надходжень і витрат, однак одночасно вказують на певні внутрішні резерви стабілізації, зокрема в межах операційної діяльності. Загалом, негативний чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності не є критичним, враховуючи високу якість управління грошовими потоками в цілому та позитивний чистий грошовий потік від операційної діяльності. Підприємство інвестує в розвиток та модернізацію попри складні умови воєнного стану, що є позитивним сигналом для його довгострокового розвитку.

3.2. Пропозиції щодо оптимізації витрат і підвищення рентабельності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»

Підвищення ефективності діяльності підприємства в умовах динамічного та нестабільного зовнішнього середовища потребує впровадження дієвих управлінських рішень, спрямованих на оптимізацію витрат та зростання рентабельності. За результатами проведеного аналізу грошових потоків, доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» встановлено наявність як окремих позитивних тенденцій в операційній діяльності, так і проблемних аспектів, пов'язаних із перевищенням витрат над надходженнями, а також нестабільністю показників прибутковості. Це обумовлює необхідність розробки і реалізації конкретних заходів, спрямованих на підвищення рентабельності та оптимізацію витрат з використанням методів CVP-аналізу.

З цією метою варто визначити маржинальний дохід і поріг рентабельності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» здійснивши класифікацію витрат на постійні та змінні у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Базовий рівень показників операційної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за 2023 рік, тис. грн.

№	Найменування показників	Значення
1	Сумарні операційні доходи	25633606
2	Змінні витрати	23308603
3	Валова маржа (маржинальний дохід) (р.1-р.2)	2325003
4	Фіксовані (постійні) витрати	1842516
5	Прибуток від операційної діяльності (р.3-р.4)	482487
6	Питома вага валової маржі	0,0907
7	Поріг рентабельності	20314399,12

Валова маржа (маржинальний дохід) ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2023 році склала 2325003 тис. грн, тобто лише 9,07% від сумарних операційних

доходів. Така низька маржинальність є типовою для оптової торгівлі, де прибуток формується за рахунок великих обсягів реалізації, а не високої націнки.

Фіксовані витрати ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2023 році становили 1842516 тис. грн, що покриваються маржинальним доходом. Маржинальний дохід підприємства покриває фіксовані витрати з запасом, що дозволило сформувати операційний прибуток в розмірі 482487 тис.грн. Поріг рентабельності підприємства становив лише 20314399,12 тис. грн. Графічна інтерпретація отриманих результатів CVP-аналізу відображена на рис. 3.5.

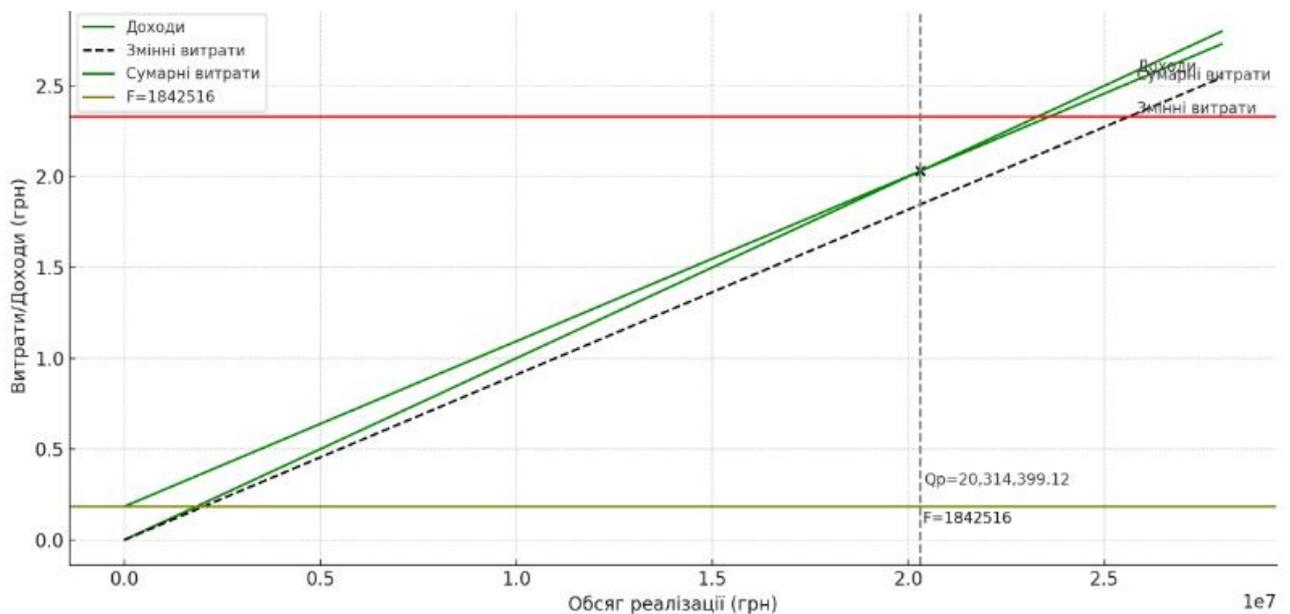

Рис. 3.5. Графічна інтерпретація результатів CVP-аналізу доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у 2023 році

Оскільки частка постійних витрат підприємства є досить низькою, то для підвищення маржинального доходу ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» варто розглянути можливість оптимізації асортименту з фокусом на високорентабельні групи товарів. Розглянемо структуру доходів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за основними групами товарів (табл. 3.4).

Продовольчі товари переважають в загальній реалізації ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» й забезпечують понад 95% виручки у 2023 році. Вони мають

високу частку у виручці, але зазвичай низьку маржинальність (менший прибуток з 1 грн доходу).

Таблиця 3.4

Аналіз структури доходів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» за групами товарів

Показник	2022 рік	2023 рік
Продовольчі товари, тис.грн	19066147	24331420
Непродовольчі товари, тис.грн	1086002	1222695
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	20152149	25554115
Частка продовольчих товарів, %	94,6	5,4
Частка непродовольчих товарів, %	95,2	4,8

При цьому у 2023 році порівняно з 2022 роком частка непродовольчих товарів у загальному чистому доході від реалізації ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» зменшилася з 5,4% до 4,8% (-0,6 п.п.). Непродовольчі товари зазвичай мають вищу маржу і можуть мати нижчі змінні витрати. Тому для оптимізації витрат доцільно дещо підвищити частку непродовольчих товарів у реалізації з 4,8% до 8-10%, що є типовим рівнем для більшості європейських ритейлерів (табл. 3.5). Це дозволить зберегти обсяги доходу, але зменшити змінні витрати і підвищити прибутковість ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» на одиницю продукції.

Таблиця 3.5

Планові показники операційної діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у результаті проведення заходів з управління номенклатурою збуту продукції, тис. грн.

№	Найменування показників	Частка непродовольчих товарів у загальному обсязі реалізації	
		Варіант 1 (8%)	Варіант 2 (10%)
1	Сумарні операційні доходи	25633606	25633606
2	Змінні витрати	23249134	23215743
3	Валова маржа (маржинальний дохід) (р.1-р.2)	2384472	2417863
4	Фіксовані (постійні) витрати	1842516	1842516
5	Прибуток від операційної діяльності (р.3-р.4)	541956	575347
6	Питома вага валової маржі	0,093	0,094
7	Поріг рентабельності	19807458,08	19533914,53

Графічна інтерпретація отриманих результатів наведена на рис. 3.6.

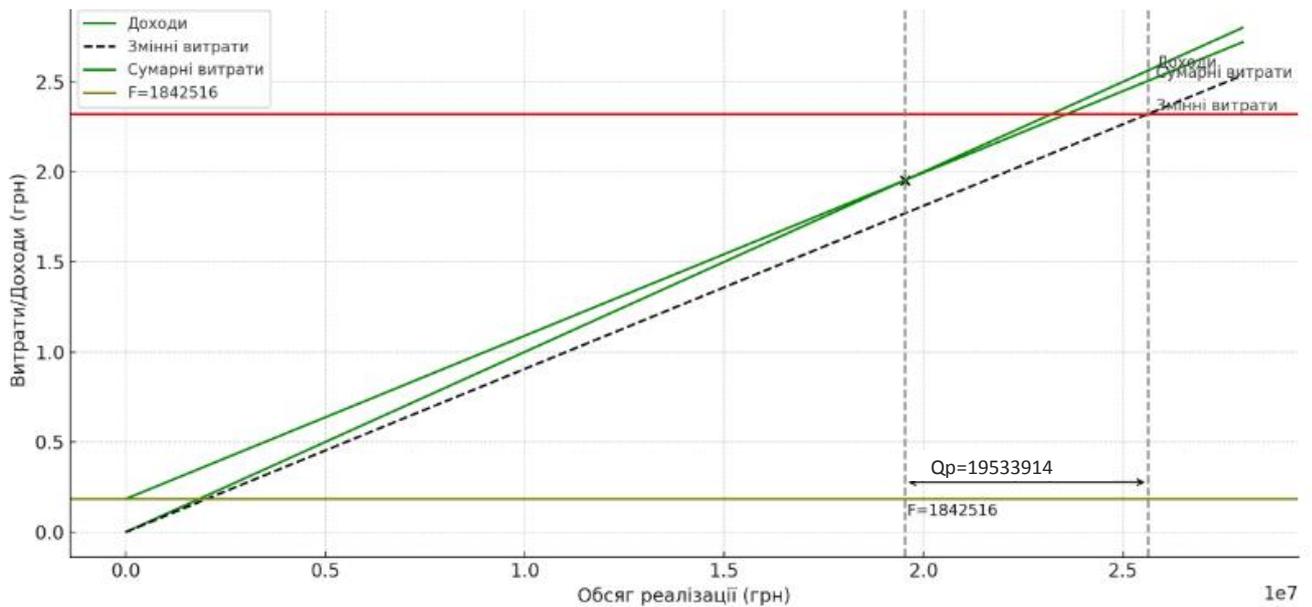

Рис. 3.6. Графічна інтерпретація результатів CVP-аналізу доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у результаті збільшення частки непродовольчих товарів в обсягах реалізації до 10%

Отже, підвищення частки непродовольчих товарів навіть на 3–5% дозволяє оптимізувати витрати, зменшити поріг рентабельності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» на 500–700 млн грн, збільшити операційний прибуток та підвищити рентабельність діяльності підприємства. Це підтверджує доцільність підвищення частки непродовольчої продукції в загальному обсязі реалізації для поліпшення фінансових результатів ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна».

Виходячи з результатів проведених розрахунків можна сформулювати основні рекомендації щодо оптимізації витрат та підвищення рентабельності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», які систематизовано на рис. 3.7.

Передусім доцільно спрямувати зусилля на розширення частки непродовольчих товарів у структурі загального товарообороту. Такий підхід дозволить диверсифікувати джерела доходів, забезпечити більшу стійкість до змін у споживчій поведінці, оптимізувати витрати та підвищити загальну прибутковість бізнесу.

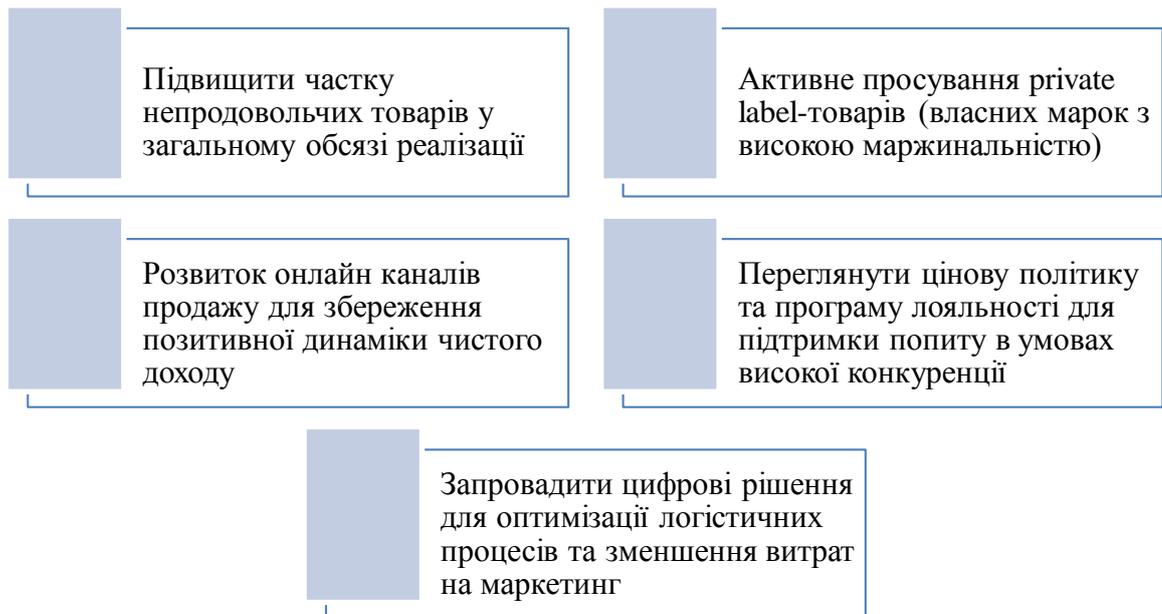

Рис. 3.7. Рекомендації щодо підвищення фінансових результатів діяльності ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна»

Окремої уваги потребує розвиток брендів власного виробництва (private label), які характеризуються вищою маржинальністю. Активне просування таких товарів сприятиме зміцненню конкурентних позицій підприємства, зменшенню залежності від сторонніх постачальників і зростанню операційного прибутку. Водночас необхідно продовжити вдосконалення онлайн-каналів реалізації з метою збереження позитивної динаміки чистого доходу, враховуючи тенденції до цифровізації споживання та зміни у поведінці покупців.

В умовах високої ринкової конкуренції варто переглянути чинну цінову політику та програму лояльності, орієнтуючись на посилення цінової привабливості та утримання клієнтської бази. Не менш важливо впровадити цифрові рішення для автоматизації логістичних процесів, що дозволить зменшити супутні витрати та оптимізувати витрати на маркетингову діяльність.

Комплексна реалізація зазначених заходів дозволить збільшити доходи, оптимізувати витрати підприємства, підвищити прибутковість та рентабельність його діяльності навіть в умовах невизначеності та воєнних викликів.

Таким чином, у третьому розділі роботи обґрунтовано напрями підвищення ефективності формування доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна», що забезпечує збереження прибуткової діяльності підприємства в умовах невизначеності та сприяє його розвитку попри воєнні виклики.

Аналіз грошових потоків ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності дає підстави стверджувати, що операційна діяльність підприємства протягом трьох років залишалася стабільним джерелом надходжень, забезпечуючи підприємству здатність самостійно покривати основні витрати. Інвестиційна діяльність носила характер капіталовкладень, що свідчить про стратегічну орієнтацію компанії на довгостроковий розвиток. Водночас фінансова діяльність відображала поступову відмову від зовнішнього фінансування на користь акумуляції внутрішніх ресурсів, що сприяє зменшенню фінансових ризиків.

Доведено, що ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» може суттєво підвищити ефективність саме своєї операційної діяльності шляхом оптимізації витрат за рахунок збалансування товарної структури продажу: підвищення частки непродовольчих товарів в загальному обсязі реалізації продукції на 3–5 п.п. дозволить зберегти обсяги доходу, але зменшити змінні витрати і підвищити прибутковість на одиницю продукції.

Запропоновано низку рекомендацій, що базуються на результатах аналітичних оцінок, які дозволять підвищити дохідність бізнесу в сфері ритейлу та підвищити загальний рівень рентабельності підприємства в середньостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ

У випускній кваліфікаційній роботі відповідно до мети та завдань було проведено комплексний аналіз та оцінювання доходів і витрат підприємства та обґрунтовано практичні заходи щодо підвищення ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства на матеріалах ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна». За результатами дослідження можемо зробити наступні висновки.

Встановлено, що доходи й витрати є ключовими економічними категоріями, що безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності підприємства. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити їх сутність та економічний зміст. Визначено, що доходи є результатом надходження економічних вигод від основної, інвестиційної та фінансової діяльності, тоді як витрати – це споживання ресурсів у процесі досягнення економічного результату. Узагальнено класифікаційні ознаки доходів і витрат, що дозволило виділити ключові їх види за функціональним призначенням, характером здійснення та роллю у формуванні фінансового результату.

З'ясовано, що на формування доходів і витрат впливають як зовнішні чинники (макроекономічна ситуація, споживчий попит, інфляція), так і внутрішні (асортиментна політика, система закупівель, структура управління витратами). Охарактеризовано основні чинники впливу на доходи і витрати за всіма видами діяльності підприємства: операційною, фінансовою та інвестиційною.

Розглянуто традиційні, економіко-математичні та управлінські методи аналізу доходів і витрат підприємства, їх переваги, обмеження та практичну доцільність застосування. Доведено, що багатовимірний підхід до оцінювання доходів і витрат є необхідною передумовою ефективного їх використання, а вибір аналітичного інструментарію має базуватися на цільових установках дослідження, специфіці діяльності підприємства, доступності інформаційної бази та потребах управління.

Здійснено дослідження фінансового стану ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» з урахуванням динаміки основних показників платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності. Результати аналізу свідчать про недостатній рівень фінансової стійкості у кризовий період 2022 року, що пояснюється зовнішніми обставинами воєнного характеру. Водночас встановлено наявність позитивної динаміки у 2023 році, що свідчить про здатність підприємства до фінансового відновлення та адаптації до складних умов зовнішнього середовища.

Проведено аналіз обсягу, структури та динаміки доходів і витрат ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна». Встановлено, що основним джерелом доходів є операційна діяльність, яка формує також переважну частку витрат. Дослідження динаміки показників за три роки виявило значне зниження доходів і прибутковості у 2022 році з подальшим зростанням у 2023 році. Проаналізовано зміну у структурі витрат, зокрема тенденцію до зростання змінних витрат, що зумовлює необхідність оптимізації витратної політики.

Здійснено оцінювання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства на основі аналізу рентабельності активів, витрат, капіталу, а також динаміки чистого прибутку. Показники за 2023 рік свідчать про покращення ефективності використання ресурсів порівняно з попереднім періодом. Встановлено, що підвищення рентабельності стало результатом посилення контролю за витратами та покращення організації внутрішніх бізнес-процесів.

У роботі обґрунтовано напрями підвищення ефективності формування доходів і витрат, що ґрунтуються на збалансуванні товарної структури, зростанні частки непродовольчих товарів, розвитку високорентабельних напрямів бізнесу, а також оптимізації витрат шляхом вдосконалення внутрішніх процесів. Реалізація запропонованих заходів дозволить не лише скоротити витрати, а й забезпечити стабільне зростання прибутковості підприємства в умовах зовнішньої нестабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід». Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
4. Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємств і об'єднань: навчальний посібник. К. : КНТЕУ, 2006. 183 с.
5. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент. Практикум : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2015. 335 с.
6. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посібник. К. : КНЕУ, 2003. 554 с.
7. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 668 с.
8. Кащена Н.Б. Аналіз господарської діяльності підприємства: навч. посіб. Харків : ХДУХТ, 2014. 536 с.
9. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2002. 131 с.
10. Давидович І.Є. Управління витратами: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
11. Jerry J. Weygandt, Donald E. Kieso, Paul D. Kimmel John Wiley & Sons Financial Accounting: IFRS., 2010. 848 p.
12. Гуріна Н. В. Економічна сутність доходів та їх класифікація: проблеми і шляхи вирішення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 12. Ч. 1. С. 203–205.

13. Козаченко А.Ю. Доходи суб'єктів господарювання: економічна сутність та класифікація. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2021. Вип. 6. Т. 2. С. 35–43.
14. Яворська Т.І., Соколевська О.О. Теоретичні аспекти сутності доходів та їх класифікація. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2020. № 2(42). С. 101–107.
15. Britton E., Waterston C. *Financial Accounting*. London: Pitman Publishing, 1993. 528 p.
16. Стефанович Н., Костенко Н. Підходи щодо сутності і класифікації доходів. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнар. зб. наук. праць*. 2014. Вип. 2. С. 120–123.
17. Степаненко О.І., Матковська В.О. Класифікація доходів і витрат для потреб обліку та управління. *Інфраструктура ринку*. 2024. Вип. 79. С. 68-75. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2024/79_2024/14.pdf
18. Фальченко О. О., Побережна Н. М., Юр'єва І. А. Особливості класифікації доходів торговельних підприємств. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 2. С. 426–429.
19. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, 2012. № 1(22). С. 11–18.
20. Бондаренко Н.М., Устименко А.К. Собівартість продукції: економічна сутність та її види. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 2015. Випуск 11. Частина 2. С. 51–54.
21. Onyshchenko S., Maslii O., Ivaniuk B. The Impact of External Threats to the Economic Security of the Business. 7th International Conference on Modeling, Development and Strategic Management of Economic System: Collection of scientific articles. Atlantis Press, Paris, France, 2019. С. 156–160. <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/8767>
22. Варналій З. С., Онищенко С. В., Маслій О. А. Загрози економічній безпеці України в умовах глобалізації. Конкурентні стратегії безпеки розвитку

України у глобальному середовищі: монографія. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України»; за заг. ред. А. І. Мокія. Львів, 2019. С. 21–95.

23. Онищенко С.В., Маслій О.А. Міжнародні індексні системи оцінки бізнес-середовища в Україні. *Фінансовий простір*. 2020. №3 (39). С. 168–179.

24. Рокожиця А. Ю., Івата В. В. Аналіз операційних витрат. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2017. Випуск 6 (11). С. 370–374.

25. Прус К.В., Марченко В.М. Аналіз методів формування витрат у системі управління прибутковістю підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. Вип. 9 (464). С. 158–162.

26. Yuhong He, Shuya Yin. Cost analysis in global supply chains. *Operations Research Letters*. Volume 48, Issue 5. 2020. P. 658–665. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.orl.2020.08.006>

27. Buriak A., Masliy O. Strategic foundations of security-oriented international space: economic, informational and ecological dimensions. *Економіка і регіон*. 2024. №1 (92). P. 281–287. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1\(92\).3341](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1(92).3341)

28. Терещенко Е. Ю., Стояненко І. В., Варава В. С. Особливості методичного підходу до аналізу витрат підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-04-02>

29. Pettersson A., Segerstedt A. Measuring supply chain cost. *International Journal of Production Economics*. Vol. 143, Is. 2. 2013. P. 357–363. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2012.03.012>

30. Шубіна С. В., Мірошник О. Ю., Сулименко К. С. Теоретико-методичні підходи до аналізу витрат, доходів і фінансових результатів. *Вісник УБС*. 2017. № 3 (30). С. 83–88.

31. Волошина О.А., Кордзаія І.А., Даценко С.М., Ульченко А.М. Методичні підходи до аналізу доходів підприємства та факторів їх формування. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.47>

32. Базилінська О.Я. *Фінансовий аналіз: теорія та практика*. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
33. Офіційний сайт ТОВ «МЕТРО Кеш енд Кері Україна» URL: https://www.metro.ua/?itm_pm=cookie_consent_accept_button
34. Богославець Г. М., Трубей О. М. Проблеми та перспективи розвитку підприємств оптової торгівлі. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 5. С. 28–32.
35. Маслій О., Ківшик О., Котелевець М. Загрози економічній безпеці держави в умовах глобальних перетворень. *Економічний простір*. №183. 2023. С. 25–30. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/183-4>
36. Грінченко А.В. Класифікація факторів впливу на витрати підприємства. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2012. Вип. 27 (1). С. 392–398. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Тре_2012_27\(1\)_52](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Тре_2012_27(1)_52)
37. Кудінова А.О., Маслій О.А., Буряк А.А. Формалізація ризиків і загроз економічній безпеці України в умовах цифровізації. *Управління змінами та інновації*. 2024. Вип. 12. С. 25–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/СМІ/2024-12-4>
38. Пугач О.А. Моделювання загроз системі економічної безпеки національної економіки з позицій їх своєчасного виявлення та передбачення. *Економіка і регіон*. 2015. № 3(52). С. 103–109.
39. Остапенко Я., Морозовський П. Чинники впливу на формування доходу підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Економічний простір*, 2020. № 154, С. 115–119. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-21>
40. Onyshchenko S., Maslii O., Pereghinets Yu. Ensuring financial and economic security of the enterprise in the strategic management system. *Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 27 листоп. 2024 р. Полтава : Нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2024. С. 105–106. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PolNTU/17847>
41. Гут Л.В. Грошові потоки в системі управління підприємства: теоретико-практичний аспект. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. № 77–78 С. 259–269.

42. Ткаченко Т.П., Тульчинська С.О., Бойчук Д.В. Управління доходами на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6192>

43. Левченко Ю. Г., Загородня Т. С. Економічний механізм формування та використання грошових потоків підприємства. *Наука онлайн : Міжнародний електронний науковий журнал*. 2021. № 1. С. 211–241.

44. Мулик Т.О. Методичні підходи до аналітичного забезпечення управління доходами. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 77–86. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.6.77>

45. Погребняк А.Ю., Ці Ф. Управління процесом формування витрат підприємства з метою підвищення стабільності діяльності. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2020. Вип. 26. С. 133–136.

46. Боговіна Ю.М. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмента управління витратами підприємства. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2014. Вип. 4(9). С. 187–192.

47. Кривда О.В., Григораш Г.А. Собівартість продукції та виявлення резервів її зниження. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2013. Вип. 11. С. 257–263.

48. Момот Т.В., Безугла В.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. Київ. Центр учбової літератури. 2011. 712 с.

49. Фоміна О. В. Управлінський облік доходів підприємств торгівлі: процесний підхід. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. № 3. С. 32–38.

50. Онищенко С., Маслій О., Пантась В. Ділова активність бізнесу в Україні: цифрова трансформація та сталий розвиток. *Економіка і регіон*, 2024. № 1 (92). С. 136–146. [https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1\(92\).3321](https://doi.org/https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1(92).3321)

51. Матвєєва Н. М., Славута О. І. Управління витратами : навч. посібник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2020. 157 с.

52. Гришко Н.В. Управління витратами підприємства: теорія та практика. Київ : КНЕУ, 2004. 364 с.

53. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навчальний посібник. Харків : ХДУХТ, 2017. 166 с.
54. Слободянюк Н. О., Юнацький М. О., Сіраш С. С. Аналіз фінансової стратегії торговельного підприємства в умовах кризи на основі фінансового аналізу. *Інтелект XXI*. 2019. № 2. С. 105–111.
55. Бенькович А. Є., Ломтева І. М., Сначов М. П. Оптимізація витрат діяльності на підприємстві. Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту», 2017. Вип. 13. С. 7–11.
56. Пурій Г. В. Методичні підходи до управління операційними витратами підприємств з метою запобігання банкрутству. *Бізнес Інформ*, 2013. № 5. С. 293–298.
57. Макаренко А. П., Оренчак А. А. Удосконалення обліку та аудиту операційних доходів на підприємствах оптової торгівлі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 24. С. 34–43.
58. Varnalii Z., Onyshchenko S., Maslii O., Filonych O. Prerequisites for shadowing and corruption in the construction business of Ukraine. *Lecture Notes in Civil Engineering*. 2020. Volume 181. P. 793–808.
59. Нестеренко О.О., Худякова Д.С. Методичні аспекти проведення аналізу витрат на виробництво промислового підприємства. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*, 2024. Вип. 106. С. 87–98. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2024-106-09>
60. Onyshchenko S., Skryl V., Hlushko A., Maslii O. Inclusive development index. *Lecture notes in civil engineering*. 2023. P. 779–790. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17382-1_66
61. Янковська В. А., Хижняк А. М. Теоретичні основи планування та прогнозування на підприємстві. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 2. С. 166–177.
62. Quesado P., Silva R. Activity-Based Costing (ABC) and Its Implication for Open Innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 2021. Vol. 7, Is. 1. DOI: <https://doi.org/10.3390/joitmc7010041>

ДОДАТКИ